Bolu'lu değerli ressam Mehmet Yücetürk önümüzdeki sayıdan itibaren büyük ressamlardan (Vermeer)in hayatı ve eserleri hakkındakî devamlı yazısını dergimizde neşredecektir.

~~~~~~~~~~~~~~

İki senedir basılan kapak klişemizi dergimize lütfetmiş olan değerli hemşehrimiz Emin Barın önümüzdeki sayı ile başlayan 3 üncü cildimizi yeni bir kapakla mükemmelleştirmeyi vaat etmişlerdir.

Abant

Bolu Halkevi Kültür Dergisi

Sayı : 13 | Ocak - Şubat 1947 | Cilt : 3

İçindekiler

~~~~~~~~~~~~~~

Dergimiz, geçen sayı ile ikinci cildini bitirmiştir. Bu sayımızın üçüncü cildin ilk sayısı olması dolayısile bazı ilerleme hamleleri düşünülmüş ve bu meyanda derginin kapak klişesi yeni bir kompozisyonla sayın okuyuculara sunulmuştur. Münderecat itibarile de oldukça zengin olarak verilmesine çalışılan bu sayı, ilerleme hamleleri sebebiyle biraz gecikerek çıkarılabilmiştir. Bir çok güçlükler içinde neşrine çalışılan bu iddiasız eserde görülen kusurların sayın okuyucuları tarafından müsamaha ile karşılanacağını umar, özür dileriz.

ABANT

İsmail Hakkı Baltacıoğlu

Yazan : **Hasan Cemil Çambel**
Bolu Milletvekili

Büyük Türk Öğretim ailesi içinde, ve nesil nesil Türk aydınları arasında, onu tanımıyan, fikir ve sanat hayatımızda onun neyi temsil ettiğini millî değerlerimize ne tükenmez bir kaynak olduğunu bilmiyen yoktur. Öyle iken bugün ben her kesin bildiği, ve birçoklarının belki benden de daha iyi tanıdığı bu millî simayı «Abant» okurlarına tekrar niçin hatırlatmak istedim? Sebebi açık ve sadedir: Nasıl ömrümüzde kaç kere gördükten sonra, tekrar yeniden her görüşümüzde, Abant'ın ilâhî manzarasına doyamaz, ve o yaratıcı tabiat kucağında her defa yeni bir hayat ve kuvvet kaynağı bulursak, gerçek bir fikir ve sanat temsilcisinin manevî varlığıyle zaman zaman temasa gelmekten de ruhlarımız daima taze kuvvetler toplar.

Bu fikir ve sanat adamı, bize, bundan 25 yıl önce, Büyük çamlıcanın hür ve müstakil tepesinden, ilimlerin ve sanatların, ve bunları temsil eden millî Kurumların hür ve müstakil şahsiyetini anlatırken, ne kadar ateşli ve azimli idiyse, bugün de o kadar dinamik ve dinçtir. Eflâtun gibi, onun da, ebedî gençliğin sırrını çözmeye muvaffak olduğunu, geçenlerde bir konferansını dinlerken, bir kerre daha hayranlıkla gördüm.

Söz kendisine verilince, salonu dolduran kalabalıkdan sıyrılarak, belirsiz bir yörüyüşle, gökte bir bulut kayar gibi, kürsüye doğru ilerledi. Cemiyet hayatının san'atlarına ve tekniğine hakimiyetini gösteren güvenli bir edası var. Pittoresk ve enteresan bir insan tipi. Belli ki, bir heykele benziyen levent endamıyle, ve bir dağ tepesini andıran yüksek başıyle, büsbütün başka bir madenden dövülmüş.

Birden bire salonun havası değişti, ve bir ilham seli kürsüden taşmaya başladı.

Kuvvetli bir şahsiyeti, çok âmme ruhu, ve realistik bir hayat görüşü var, Letarjik zekâlar gibi durgun ve sönük değil; hayat gibi hareketli, canlı, ve dinamik; ve hayat gibi cepheleri ve derinlikleri çok: Muharrir, edip, hatip, estet, roman ve tiyatro müellifi, ressam, hattat, mütefekkir, filozof, sosyoloğ, pedagog, sanatkâr - hayır bu son kelime biraz zayıf; ve onu tam anlatmıyor, çünkü o kelimenin bütün nüanslarıyle artisttir: Fikir, sanat, tabiat ve hayat artisti.

Hitabeti ruhunun ve tab'ının ilham ve enerjilerinden taşan, ve sesinin renkli dalgalarıyle ahenkleşen bir ritm içinde, söz söyleme tekniğinin ölçüleriyle çerçevelenerek akıyor. Sözlerinde büyüleyici bir tesir

var. Kelimelerle, kalıplarla değil, fikirlerle düşünüyor; cümlelerle, klişelerle değil, kanaatlerle konuşuyor.

Heyecan ve iman adamı. Fakat akıl, diyor, tahtından inmemeli, ve ilim hakim olmalı. Yanlız hararet ve ateş yapıcı ve yaratıcı değildir. Işık ister, ve aydınlık.

Bir bürokrat, bir rutinci değil; zamanın yeni kuvvetleriyle ve hayatın ebedî kanunlarıyle tezat halinde bir doktrinci, bir nascı değil; kulağını tabiatın, hayatın, ve millet ruhunun nabızlarının atışına veren derin ruhlu bir hakim.

Fakat, derin ruhlar biraz geç ve güç anlaşılır, hatta bazen yanlış anlaşılır. Pythagoras ve Sokrates, İsa ve Muhammed, Kopernik ve Galile yanlış anlaşıldılar. O bunu biliyor ve «iyi düşünün, beni yanlış anlamayın» diyor.

Abant

Vurgun, kimi gördümse, bu dağ dilberine,
Vurmakta Köroğlu'nun mu geçmiş yerine?
Gurbetli masallardaki aşık gibiyim,
Bağlandı gönül düşte güzelliklerine.

Cemal Yaşil

Sen

Sihirli bir rüyadan arta kalan şehvetle
Yoğurdum vücudunun göz alan ahangini.
Akşamın gönüllerde yaşattığı gurbetle
Ördüm pakışlarında düşüncenin rengini.

Dumanlı bir yıldızı erittim damla damla
Bu ışıkla işledim gözlerinde gülüşü.
Dalgın sesinin aksi, hayal havuzlarında
Mermer şıdırvanlardan suların dökülüşü...

Faik Ökte

Hanif'in bir hecviyesi [1]

Yazan : Çankırılı
Talât Onay

(Abant)ın birinci sayısında Bolu'lu Hanif'ten, birinci divanından kısaca bahsetmiştim. Geçen gün notları tasfiye ederken bu şairin birinci divanının kabında görerek aldığım bir sürü tarih gözüme ilişti. Sevgilisile mülâkatlarına dair olan dokuz farsca, üç arapça tarih içinde dikkati çekenler az değil. Meselâ:

— Recebin birinci gecesi maşukamın köyüne gittim. (*Farsça*)

— Kasım gecesi cananın encümenine gittim. Anma mükedder ve peşiman oldum. (*Farsça*)

— Şâbanın yarısı gecesi mâşuka canibine gittim; Hadden ziyade safa gördüm. (*Farsça*)

— 218 Şabanının on üçüncü pazar gecesi mâşuka tarafına gittim. (*Arapça*)

— 2 8 Ramazanının dördüncü pazartesi gecesi sevgili tarafına gittim. (*Arapça*)

Üç sene kadar süren bu mülâkatlardan (1217) zilkadesinin (17) inci günü yapılanı hakkında farsça şunları yazmıştır.

— Cuma gecesi gittim. Köye vardığım meydana çıktı. Gizli sırlar âşikâr oldu. Bir çok meşakkat ve kederler göründü. Sevgilim ile vuslat güçleşti. Bu gizli iş düşmanlar tarafından açığa vuruldu. Yüz hayf ve yüzbinlerce diriğ ve efsus.

Bu mülâkatın 1219 tarihinde de vukubulduğunu «Reftem vaka - al - vuslat, vuslat şüd der karye» kaydından anlaşılıyor.

Şairin gittiği köy Soku köyü idi : Zamanın müftüsü tarafından - belki bu mülâkatların sonuncusunda - bu köyde boğdurulmuştu. Şair sevgilisini şöyle anlatıyor :

---

[1] Hicviye veya Hicv diye tanıdığımız bu kelimeyi Talât Onay üstadımızın Hecv olarak yazmış olması yazıyı baskıya verirken beni tereddüde düşürdü. Şimdiye kadar yanlış bellemiş olduğumu anladığım bu kelime için bilgimi artırmak ümidile lûğata baktım. Lûğatta (Hecv) olarak yazılı ve (Beynen-nâs hânın kesriyle Hicv olarak kullanılır) denilmektedir. Çok noksanlarımdan bir tanesini bu suretle düzelttiğimden ötürü üstada müteşekkirim.

VAHAP TUNÇER

Câme-i rengîne müstağrak serapâ ol peri
Geydiği ferrace-i hadra güzel, entari hûp

Takmış engüşt-i muhannâya mücevher hâtemi
Sîm sâitlerde ol destine-i zer-kâr hûp

Yani : O peri (kızı gibi güzel) baştan ayağa kadar renk renk elbiseye bürünmüştür. Giydiği üstlük yeşil, altındaki entari (belki kırmızı idi) güzeldir. Kınalı parmağına elmaslı yüzük takmış, Gümüş gibi bileklerde işlemeli altun bilezikleri ne kadar hoş.

İşte şairle hem-bezm olan bu güzelin :

Tenakkul eyledim geh leblerinden, gâh ruhlardan
Muhanna dest ile mey verdi naz ile bana im şeb

Yani : Bana bu gece nazlana nazlana kınalı ellerile şarap verdi. Ben de içerek gâh dudaklarından, gâh yanaklarından buse mezesi aldım.

Buse mezelerini topladığı bir gecede boğulduğunu tahmin etmek pek te hatalı olmaz. Bilmem şair bu tarihte hacce gitmiş mi idi?

***

Hacı Mehmet Hanif, Adaşı Hacı İbrahim Hanif'e nisbetle ikinci derecede bir şair olmakla beraber, her vâdide kalem oynattığı için pek te ihmâl edilemez. Bolu Naibi Halep'li Mehmet efendiye hecviyesi, Edebiyat tarihimizin hecv faslında ihmâl edilemiyecek bir eserdir.

Eskiden memleket işlerine şer'î Mahkeme Reisi olan (Kadı) lar bakardı. Bunlardan bir çoğu tayin olundukları yerlere gitmiyerek bir vekil gönderirlerdi. Buna (Naib) derlerdi.

Naiblerin zulümleri, Kadı'ların fenalıklarını gölgede bırakırdı. Çünkü hemen hepsi cahil, gaddar, cerrar kimselerdi. Kadı ve Naiblerin zulümlerine dair öyle fıkralar naklolunur ki bunların dini nasıl menfaat ve mel'anet vasıtası yaptıkları anlaşılır.

İşte Bolu'ya da Halep'li Cahil, Türkçe bilmez, sefih, gözü doymaz bir Arabı Naib olarak göndermişler. Rumeli'li birini de beraberinde (Kâtip) diye getirmiş. Her şeyi bu adam görürmüş. Naib efendi, o zaman ahlâksızlığile meşhur (Soytarı oğlu) diye meşhur birini de hizmetine, belki mahkeme mübaşir veya muhzırlığına almış. Naib'in karısı da biraz açık meşrepmiş, ve hülâsa:

Karısının başı kel, kendisi kör, kâtibi ger (Uyuz) imiş.

§ Hecv, Her bendi dokuz beyitten mürekkep yedi bendli ve her bendin sonunda müstakil bir beyt bulunan bir (Terkib-i bend) şeklindedir. Hecv şöyle bir başlıkla başlıyor:

Hecv-i Hanif der hakk-ı Halebi Mehmet Efendi Naib-i Hâib-i Bolu

Nedir ey çarh-ı denî ehl-i dile cevr-ü sitem,
Nedir erbab-ı kemale bu kadar mihnet-ü gam?

Ayak altında koyup kâmil-i vâlâ - kadri,
Cahil-ü mübtezeli başa çıkardın her dem.

Kuvvet-i taliu ikbali verip nâdâna,
Kevkeb-i baht-ı hünermendi ne yaptın bilmem?

Ehl-i irfanı edip mihnet-ü gamla mahzun,
Zümre-i cahil-ü nâdânı edersin hurrem.

Hep yanında senin a'lâ ile ednâ birdir.
Kâr-ı nâsâzına daim mütehayyir âlem.

Yoğiken zerre kadar maye-i istihkakı,
Câh-ı vâlâyı verip hem edesin lütf-u kerem.

Mailî sifle vü nâdân-ü erazilsin sen
Anladım şimdi anı kalmadı şübhem müphem

Yine icraya düşüp işbu nihad-ı dûnun,
Eyledin bir har-ı nâdanı benimle hemdem.

Seni ben böylemi teşhir ederdim emmâ,
Beni kahru sitem-ü mihnetin etti ebkem,

Naip olmaklığa lâyık mı Bolu'ya Halebî
Cühelâdandır o har olsa da farzâ Çelebî!

Haip: Me'yus, Mahrum mânâsınadır. (Naib-i haib) ilim ve şereften nasibi olmayan naip demektir.

Çarh : Felek, Sema. Eskiler dünyada olan hâdiseleri yıldızların tesirine atfederlerdi. Allah'tan şikâyet caiz olmadığı için (Sema) ya atıp tutarlardı.

Son beyit dikkate lâyıktır. « Bolu'ya Halep'li bir arap naip olmaya lâyık değildir. Çünkü cahillerdendir; O, eşek herif, Farzedelim Çelebi olsun, yine eşektir.» (Çelebi) Türkçedir. Ve (Prens-Pirince) manasınadır.

Çelebi lâfzını (Şehba) için ettim tâbir
Yoksa zannetme anın vasfını kıldım tevkîr

Yine ey kilk-i safâ-bahş-i meserret-efzâ
Bir denî meşrebi kıl levhai hecve tastir

Nîk ü bed her ne sühan söylerisen iycaz et
Olmasın ta eşidenler bu nazımdan dilgîr.

Geldi bir Nâib-i hâib Bolu'ya işbu sene
Edeyim hâlini bir nebze huzura takrir

Geldiği gün görünüp suret-i Hak'tan o pelîd
Hiyle mecmuasına kıldı biraz şey tasvir

" İffetim var, dedi, Ben kimseden almam pare
Ne demek Hâkim olan kimseye halkı tekdîr?

Ne demek cürm ü cinayet, ne demek def-i sitem,
Ne demek Mahkeme harcı, ne demek zulm-i vefîr?

Bunların hiç birisin almağa yok bana rıza,
Böyle tenbih i veliy yül niamî, emr i harîr. „

Meğer ol aç ve boğaz düşkünü bir zâlim imiş
Karnı doydukta bu atvarını kıldı tagyîr

Olmadım şimdiyedek kimseyi hecve mâil
Rağbet ettirdi bana neyleyim ol har cahil

Birinci bendin son beytinde kullandığı (Çelebî) sözünü, Bir adı da (Şehba) olan (Haleb)e mensup demek olan (Halebî) sözüne kafiye için ku'landığını söyliyerek (Rücû) san'atı yapıyor.

Naib efendi, İlk zamanlarda namuslu görünmek istiyor. Fakat sonra birdenbire bütün cibilletini olanca çıblaklığıyle ortaya koyor.

Hanif, şimdiye kadar kimseyi hecvetmediğini, fakat bu cahil eşeğin kendisini hecve sevkettiğini söylüyor ki dikkate değer. Bana öyle geliyorki, o zamana kadar Kadı'lara bile tahakküme alışmış olan Hanif, bu adamdan yüz bulamamış ve belki de fena muamele görmüştür, ki nihayet hecve mecbur olmuştur. Bu kadar uzun bir hecv yazabilmek için çok müteessir olmak icap eder.

Başlayım vasfına ol Naib-i bî iz'anın
Ola şayet ki neşatına sebep irfanın

Çünki ol sûhte Bolu'da tüyünü düzdü biraz
Uçmağa başladı san bülbülüdür bostanın

Eyledim sehv-ü hatâ Sûhte dedim vasfında
Görmemiş medrese asla yüzü ol nâdânın

Arab'ın çingenesi olduğuna şübhem yok,
Suret ü siyreti zira ki budur hep anın

Var ise cehl-i mürekkep bu cihan içre iki
Birisi işte budur nahalefi dünyânın

Girse bir mektebe billah (Elif, Ba) diyemez
Dili dönmez, olamaz hâcesi (Ebcet hân)ın

Yok anın kudreti ismin dahi istihraca
Okumağa ola mı kudreti hiç hayvânın?

Fark u temyiz edemez şer'ile nâşer'i hele
Hükmü nâfiz mi olur cahil-i har âsânın.

Şartı islâm suâl olsa cevabın veremez
Olsa lâyık mı değil maskarası Şeytan'ın

Gidinin cehlile ol ucb u gururu ne idi
Acebâ mesned-i garrada umuru ne idi?

(Sûhte) Fars'ça, yanmış; Yanık demektir. Eskiden medrese talebesine bundan bozma olarak (Softa) denirdi.

Altıncı mısra ile (Ol nâdan asla Medrese yüzü görmemiştir.) demek istemiştir.

Ebced: Arap harflerinden yapılmış sekiz mânâsız kelimenin adıdır. Eskiden ilkokullarda ibdida bu sekiz söz ezberletilirdi. (Ebced-hân): Ebced okuyan, Mektebe yeni başlıyan, Mektep cocuğu, Acemi mânâlarınadır.

Cehl: Bilmezlik, İki türlüdür: (Cehl-i basît) bilmediğini bilmek' (Cehl-i - mürekkeb): Bilmediğini de bilmemek suretindeki cahillik.

Şer': Allah'ın kullarına yapıp yapmıyacakları hallere dair emirleri. Peygamber'in tebliğ ettiği mukaddes usûller. Nâşer': Şeriate, Din emirlerine uymayan denektir.

Gidi: Pezevenk, Har: Eşek demektir.

Eğer iyras-i suda' etmez ise yârâne
Yine ağaz edeyim ez ser-i nev destâne

Ona âdem mi denir işbu cehaletle meğer?
Korkuluk yapsan olur mezraa vü bostâne

Verseler destine bilmezlik ile bir kâğat
Ne husus olduğunu fehmedemez divâne

Yoğise kâtibi yanında suâle başlar
Der ki: Sen kangı mahâldensin, Acep da'va ne?

Bir uyuz kâtib-i bed lehçesi var ol kodoşun
Aramış bulmuş anı kendi gibi çingâne

Anı yanından ayırmaz hareme gitse dahi
Müşterek her işi... Hâcet mi kuru bühtâne

Bu görür mahkemede vaki olan hemvârı
Naib'in kudreti yok rüyete de hakkane

Gerçi biz zümre i cühhali görüp gûş ettik.
Yoğise ilmi, fasâhatle olur ferzane

Bunda takrir-i kelâm etmeğe de kudret yok
Sadr-ı mecliste ayu gibi bakar dört yâne

Girmemiş ismi dahî râh-i kaza defterine
Böyle bir sade güzel cahile herkes yerine

Şair, Nâibin kâtibinden ayrılmadığını, onunla hattâ hareme bile beraber gittiğini, Her işi müşterek gördüklerini söylemekle ve (Kodoş) tavsifi ile çirkin bir iyhamda bulunmuştur.

Naib'in cehlinden, nâtıkasızlığından bahsederken (Ayı) gibi baktığını söylemesi bir hecvde hoş görülebilir. Bu söz göz önüne tuhaf bir manzara arzediyor.

Kâtibe (Uyuz) demesi, bu adamın belki saçı sakalı dökülmüş ve vücutça zayıf olmasındandır. (Bet lehce) sözü, bu kâtibin Rumeli şivesile konuştuğu içindir. Kâtip her halde kurnaz ve Naipten daha muktedir olacak ki mahkeme işlerini tamamen Kâtib'in gördüğünü yazıyor.

Sekizinci beyitte çok cahiller gördüğünü ve işittiğini, bunların hiç olmazsa düzgün söz söylediklerini söylemekle Naib'in Türkçeyi beceremediğini anlatmak istemiştir.

Son beyt, (Bâb-ı meşihat) deki Kadı ve Naib olacak kimselerin adları yazılı bulunan defterde Naib'in adı yazılı olmadığını anlatmakla memuriyetinin meşrû sayılamıyacağına ima etmek istemiştir.

Gelmedi şehrimize vaktile bundan evvel
Böyle bir cahil-ü nâdân-ü denî vü mühmel

Eylesem her ne kadar hecvine sarf-ı makdûr
Yine noksanım olur vasfı anın tûl-i emel

Dedi bir fazıl-ı dânâ: Bu nasıl Hâkimdir?
Ben dedim: "Sorma ki, lâyüs'el ü amma yef'al„

Nedir ol yapma edalar, nedir ol sahte vekar?
Çekilir mi hele uz kes, nedir ol tahta sakal?

Para gördükte eder gözleri çıldır çıldır
Bahs-i ilm olsa öküz gibi bakınır bel bel

Görse cin korkar idi suret-i menhûsesini
Der idi: Nisbet ile bu hele benden eskal

Şöyle dursun Bolu'da, olsa seza Âlemde
Böyle bir hâkim i pür cehl-i denî darb-ı mesel

Bu kıyafetle bu cehl ile bu suretle anın
Vermeli destine ya taht-i revan, ya meş'âl

Aşinalıkla demiş bir Arab'a mahkemede
"Ya ahiy eyne makânek ene fi eş ta'kal„

Hayli mal aldı Bolu'dan o kasîr-ül-kame
Bu rutubetle gider ya Haleb'e ya Şam'e

Bu bende göre Naib efendinin tahta sakallı, kısa boylu, diğer bende göre de kör ve çok çirkin olduğunu anlıyoruz.

Sekizinci beytde şair (Taht-i revan, meş'al) sözlerile şunlara iyham ediyor:

Tahtirevan: Bir çeşit tekerleksiz araba idi ki eskiden Padişahlar, büyükler binerler, dört insan omuzlarında taşırlarmış, birinci büyük harbe kadar Hicaz Bedevilerine gönderilen hediyeleri, paraları götüren (Surre Emîni)leri de yollarda bu arabaya binerlermiş. Halâ İstanbul hiristiyanlarından bazı gelinlerin böyle bir vasıta ile götürüldüğünü hatırlıyorum.

Surre Eminleri pek kalabalık bir maiyyetle yola çıkarlardı. Bu büyük kafilenin önünde, ardında geceleri meş'ale taşıyan bir takım kimseler vardı ki bunlara (Âkkâm) derlerdi. Gerek arabaya koşulanlar, gerek meş'ale çekenler hep Araplardı. Şair de Naib'in Arap, cahil, çirkin olması münasebetile bu iki süflî vazifede istihdamını uygun buluyor.

Dîvan edebiyatında Âkkâmların meş'ale çektiklerine işaret eden beyitler çoktur: Bir kaç misal: [1]

[1] Divan edebiyatında mazmunlar ve izahı: TALÂT ONAY

Kehkeşanı beline enli kuşanmış gerdûn
Meş'al-i mahı alup dûşuna Akkâm gibi
-Nabî-

Şair mehtaplı bir gece tasvir ediyor, diyor ki: Sema; Kehkeşanı enli bir kuşak gibi beline kuşanmış ve ay meş'alesini de omuzuna Âkkâm gibi almış.

Gece Âkkâm-ı meş'al-keşle yârân olmamız yeğdir
-Tırsî-

Vâızâ halkı katup ardına bu âteşle
Dûzahâ meş'ale keş olma misâl-i Akkâm
-Yenişehirli Avnî-

Yâni; Ey vâiz; (Cehennemden bahsediyorsun) halkı arkana takarak bu ateşli sözlerle Cehenneme götürmek hususunda meş'ale çeken Akkâm gibi olma.

Daha bir çok misâl verebilirdim. Fakat yeri değil. Maksat (Meş'ale) sözünün telmih ettiği manayı izahtır.

Son Beytteki (rutubet) sözü (1100) tarihinden sonraki şairlerin divanında tesadüf edilen (mal ve servet) mânâsına bir ıstıllahtır.

(Bürhan-ı katı') tercümesinde (âbdâr) kelimesinin izahında «Âbdâr: Hâl ve mâl sahibi kimseye denür. İstılahımızda rutubetlü tabir olunur.„ Denilmiştir.

Benim henüz basılmamış olan (Divan edebiyatında mazmunlar ve izahı) adlı eserimin ikinci cildinde (rutubet) başlıklı bir bahis vardır. Buradan bir iki misâl alıyorum:

Yübûset âleminde sen de bir dolâp kullan kim
Nema-yı ahz-u i'tadan rutubet edesin yeyda
-Sabit-

Dil tehi kalmaz takarrupta rutubet-mendlere
Feyz-i lebrizi verir kurb-ı sürahi sagara
-Haşmet-

Seyyit Vehbi, Üçüncü Sultan Ahmed'e sunduğu bir kasidesinde züğürtlükten şikâyet ederken:

Çekti mizacı kiyse i servet yübusete
Şimdi fakat dimağımda kaldı rutubeti

Diyerek eski haline işaret etmektedir.

Enderonlu Fazıl ve Ziver'in şiirlerinde de bu rutubet mazmununa raşladım.

Bürhan-ı katı' tercümesinin (ıstılahımızda) tabiri dikkate değer. O zamanki zurefaca servete (rutubet), servet sahibi olanlara (rutubetlü) denildiği bunun bir nevi Argo olduğu anlaşılıyor.

Gûş eden ehl i safaya eğer olmazsa keder
Cümle ahvalini tafsil edeyim sertâser

Evvelâ nakl edeyim daire-i murdarın
Üç buçuk âdemi Var hepsi de kenduden har

Meclis i nikbetine gelse vücuh-ı belde
Bırağup değneğini hizmet eder muhzırlar

Soytarı oğlunu aldı burada hizmetine
Yaturumuş bu anı; ol bunu her gece meğer

San'atinde o kadar mahir imiş ol puşt kim
Bütün öğretti kadınlara da yatmakta hüner

Dakk ı bab olsa haremden bu varır süratle
Kim ise derki ona: Kapıyı çal yat, ne haber

Gelelim bahs i taama anı da gûş eyle
Yediği lâhnâ, badıncan ve kabak Şamu Seher

Girmemiş matbah ı nâpakine ömründe asel
Ekl eder pekmezi hahiş ile manend-i şeker

Bir takımdır ki gören hem işiden hande eder
Karısının başı kel, kendisi kör, kâtibi ger

Bir alay şekl-i geda çeşm, dilenci suret
Doldular mahkemeye bunda da vardır hikmet

Bu bentden, mahkeme muhzırlarını hizmetçi gibi kullandığını, soytarı oğlu adlı bir kötü kimseyi hususî hizmetine aldığını, harem dairesinden mahkemeye açılan kapı çalınsa derhal bu soytarı oğlunun koştuğunu ve lâubaliyane konuştuğunu: Naibin evinde çokca lâhna, patlıcan ve kabak yenildiğini, evine asla bal girmediğini, karısının başı kel, kendisinin gözü kör, kâtibinin uyuz olduğunu anlıyoruz.

4, 5, 6, Beytlerde iyhamlar her halde çirkindir.

Kâtib i nikbet-ü murdarı asıl hecve seza
Etmesem belki bana tâneder erbabı safa

Anı da hâme i vasfa alayım bir miktar
Hey'et ü şeklini tarif edeyim icmalâ

Rumeli çingenesidir bu da bi şekk-ü gümün
Harekât ü revişi anlara benzer ziyra

İki çarupu heman eksik anın destinde
Ya iki maymunu yok idi yanında meselâ

Nedir ol kara dudaklar, nedir ol Cin peyker
Nedir ol turfa şemail, nedir ol ucbe lika

Kıbtiyan mültezimi görse bu suretle anı
"Çergeniz kanda„ deyu eyler idi istinbâ

Çeküc-ü örs-ü kısacın nerede tez al gel
Bana mismar ve çuvaldız yapıver, lâzım hâ!

Bir dahi bilmez iken hükm ü şeriat nicedir.
Hep budur rüyeti dâvâ eden ey merd i hüdâ

Hayf-u sad hayf iki cahil arasında kaldık
Bu belâdan bizi Yarab kerem et eyle rehâ

Tab'ını hacve alıştırma (Hanifâ) böyle
Tövbe kıl ba'de ezin söyleme şöyle böyle

Bu bentde tarif edilen Rumeli'li kâtibin pek becerikli olduğu anlaşıyor. Şair ona da (Çingene) diyorsa da elinde süpürgesi, yanında iki maymunu olmadığını, Kıptilerin mültezimi bu kâtibi görse Çingene zannederek «çergeniz nerede? cekiç, örs ve kısacı ne yaptın haydi çabuk alda gel! bana çivi ve çuvaldız! yap » diyeceğini, fakat davayı gören bu kâtip olduğunu söylüyor .

İstanbul çingeneleri ıskara, maşa, gibi şeyler yaptıkları için yukarıki telmihi yapmıştır.

Hülâsa: Naib'in kâtibiyle birleşerek Hanif'i ihmal ettikleri, onun da büyük teessür duyarak bu hecvi yazdığı aşıkârdır.

Boluyu tanıyalım

MEMLEKET RÖPORTAJLARI

Bolu Erkek Orta Sanat Okulunu bir ziyaret

Vahap TUNÇER

— Sanat okulunun yeni binasının temelini atabilmek, varlığımın en büyük arzusudur...

Nazik muhatabım, tam bir saatten beri sorularıma, vazifesine karşı duyduğu sevginin bir aşk kadar siddetli tezahüriyle kelimeler ve cümleleri telâffuzunun talâkatı ve fikirlerinin abideleşmiş ifadesile cevaplar

Okulun önünde

veriyor. Her sualim kendisini daha geniş ve daha izahlı anlatmaya sevk etmektedir. Aldığım her cevap, tereddütsüz beni tatmin eder vasıftadır.

Ve nazik muhatabım, gönlünün bütün dileğini, ödevinin bütün idealini heyecanile birleştirmiştir.

(ABANT) dergisi adına yapacağım röportaj ziyaretini daha önce söyliyerek müsait gün ve saat rica ettiğim Bolu Erkek Orta Saat Okulu Müdürü Sayın Cevat Öncül'ün yanındayım. Beni nezaketle karşıladı. Bolu'nun bir buçuk yıl evvel kavuşmakla bahtiyar olduğu Erkek Orta Sanat Okulunu (Abant) sütunlarında sayın okuyuculara gezdirebilmek için mektep hakkında bana sorduğumdan fazla bilgiler verdi. Notlarımı ve müşahedelerimi sırasile yazıyorum:

Sanat denilen ulvî çalışma sisteminin milletler hayatında en önemli bir rölü olduğunu kabûl eden feyizli Cumhuriyet Hükûmeti yurtta gitkçe adetleri artan sanat okulları kurmakta ve açmaktadır. Sanatsız bir milletin mutlak geri kalmağa mahkûm olması muhakkak bulunduğundan bu müesseseler yurdun teknik sanatkârlar ordusunu kurmak ödevini üzerine almıştır. Sanat okulları iki kısımdır. Enstitüler ve Orta Sanat Okulları. Enstitülerde teknisyenlerimiz yetişiyor, Sanat Okulları teknik sanatkârlar yetiştirmektedir.

Bolu, Sanat Okuluna 945 yılının Cumhuriyet Bayramında kavuşmuştur. Okul üç sınıf ve üç sanat şubesi üzerinde vazife görmektedir. Demircilik, Tesviyecilik ve Marangozluk olan bu üç sanatta Bolu'nun 117 çocuğu çalışmakta olup henüz iki ders sınıfı mevcuttur. Önümüzdeki yıl iki seneyi ikmal edecek çocuklar yeniden açılacak olan üçüncü sınıfa geçeceklerdir. Mektebin öğretmen kadrosu Müdürden başka teknik desler ve atölye öğretmeni olarak sekiz erkek ve kültür öğretmeni olarak bir bayan arkadaş olmak üzere dokuz öğretmen ve iki idare memurundan ibarettir. Adları; Ethem Uç, Halil Şencan, Satılmış Cömert ve Cemalettin Ecevit olan arkadaşlar tesviyeci, Muzaffer Gökten ve Orhan Badem Demirci, Sadık Vayvayoğlu ve İsmail Narin Marangoz, Bayan Sabiha Ürkün Tarih Coğrafya - öğretmeni, Şemsi Aygökçe ve Muzaffer Tulçalı idare memurları. Ayrıca Marangoz Nihat Okman ve Demirci İhsan Cebeoğlu adlı iki kurs öğretmeni var. Bu arkadaşlar aşağıda bahsedeceğim Köy Kurs öğretmenleri olup şimdilik açık kurs olmadığından okulun esas kadrosile birlikte çalışmaktadırlar.

Sayın Müdürden okulun sanat şubelerinin artması hakkında ne düşündüklerini sordum. Bunun öğrenci sayısının çoğalmasile ve okulun Enstitü haline ifrağı neticesinde mümkün olabileceğini bildirdi. Enstitülerde Dökümcülük, Elektrikçilik, Motörcülük ve daha bir çok sanat şubeleri varmış. Hatta Camcılık, Dokumacılık gibi fabrikasyon imalâta dahi yer ve önem veriliyormuş. Ankara'daki Enstitünün Elektrikçilik kısmının tecrübe yayınları yapan bir radyo verici merkezi bile bulunduğunu anlattı.

Orta Sanat Okulları (300) e kadar öğrencisi bulunan okullar olup

öğrenci sayısı arttığı takdirde buranın da bir Enstitü haline getirilmesi mümkün imiş. Halen 117 öğrencisi bulunması keyfiyetinin, okulun muhitte rağbet görmediği zihniyetiyle karşılanmayıp Bolu'nun nüfusunun az olmasile ölçülmesi lâzım olduğunu, ilcelerden öğrenci getirilip burada bir pansiyon açılarak orada kalmaları temin olunduğu takdirde noksanlığın telâfi edilebileceğini izah etti. Müdürden daha evvel müteaddit defalar işittiğim ve bu defa (Bilhassa) kaydile söylediği şunları aynen yazmağı bir vazife biliyorum.

— Bolu'nun çocukları sanatta fevkalâde bir kabiliyet gösteriyorlar. Bunu her vesile ile söylüyorum. Çocukların devamı ve işe bağlılık ve istidatlarını hudutsuz görüyorum. Hürmet, sadakat ve büyüklerine karşı saygılarını daima övünerek anarım.

Dersanelerden birisi

Sayın Cevat Öncül'den okulun dershane ve atölyelerini gezmeme müsaade etmesini rica ettim. Tarih ve Coğrafya öğretmeni Bayan Sabiha Ürkün'den kültürel dersler hakkında geniş malûmat aldım. Tesviyecilik öğretmeni Halil Şencan, Marangoz öğretmen İsmail Narin'le Sadık Vayvayoğlu beni atölyelere götürdüler. Öğrencilerin nasıl ahenk ve intizam içinde çalıştıklarını derin bir hazla seyrettim. Tesviyecilik atölyesinde sofra bıçağından elektrik pensine kadar türlü sanat eser ve aletlerini gördüm, ki harp yıllarında Avrupa'da yapılan fabrika mamûlatı emsalinden mutlak ve muhakkak güzel. Marangoz atölyesinde zarif oda takımları, gardrop, komodin ve karyolalar cidden sanatkârane ve nefis yapılmış. Demircilik atölyesinde küçücük çocuklar, öğretmenlerinin murakabesi altında en usta yerli demircilerden çok daha güzel demir işleri yapıyorlar. Bu meyanda Avrupa mamûlatı sandığım ve orada, o atölyede yapıldığını en büyük takdir hislerimle dolu bir memnuniyet-

le seyrettiğim pullukları gördüm. Demirhane için yeni gelmiş olan ocaklar vantilâtörleri ile baea hava türbinleri ve 30 amper kudtetli elektrik kaynak makinesini sordum. Yeni gelmiş bu makinalar pek yakında kurulacak ve demir atölyesinin iç ve dış manzarasile iş hacminde çok büyük değişiklikler yapacak imiş. Yakında okula 30 beygirlik bir elektrojen grubu geliyormuş. Bu tesisatın ikmalinde okul tamamen makineleşmiş bir duruma girecekmiş.

Sayın öğretmenlere teşekkür ederek Müdürün yanına döndüm. Mektebin çalışma durumu hakkında duyduğum hayranlığı ifade ve kendisini tebrik ettim. Bundan sonra bina mevzuu üzerinde konuştuk.

Bolu'da Sanat Okulunun açılmasına karar verildiği zaman yeni bir bina yapılıncaya kadar okulun çalışmasına tahsis olunan ve eskiden Hastahane olarak kullanılan bu binanın okul çalışmalarına hiç müsait olmadığını bildirdi. Ne nazarî kültür dersleri, ne de atölyeler için ki-

Öğrenciler atölyede çalışırken

fayetli bulunmıyan ve hele aslında okul olarak yapılmamış olan bu binanın dışarıdan görünüşü oldukça gösterişli ise de içinde nihayet dört beş oda bulunması ve hemen tamamının karanlık olması hasebile hakikaten okul için elverişli değil. Yeni bina bir an evvel yapıldığı takdir de okulun çalışmasından daha çok netice alınacağını ve köylerden de okula her halde bir hücum vakî olarak öğrenci sayısının da artacağını bildirdi.

Okulun çalışma proğramında uzak köylerde sanat kursları açmak ta var. Bir müddet evvel Bolu'ya 30 kilometre kadar uzaklıkta bulunan Ulumescit köyünde Demircilik ve Marangozluk sanat şubelerini ihtiva eden bir köy kursu açılmıştı. Bütün ders malzemeleriie yukarıda yazdığım iki kurs öğretmeni buradan gönderilen kursun devam süresi 7 ay

olup 7-10-946 tarihinde çalışmaya başlamıştı. Öğrenci azlığı ve devamsızlığı yüzünden beklenen faydanın temin olunamadığı görülmekle Bakanlığa arzolunmuş ve 17-2-947 tarihinde Bakanlık emrile bu kursun çalışmalarına son verilmiştir. Mamafih lûzumlu mahallerde yine kurslar açılacaktır.

Okulu gezerken bir yatakhane gördüm. Mektebin yatılı olmadığına göre bunun ne olduğunu sordum. Öğrencilerden (30) çocuk İlcelerden gelmiş. Bunlar Bolu Halkevinden yapılan naktî yardımla sabah, öğle ve akşam yemeklerini okulda yimekte ve okulda yatmaktadırlar. Geri kalaa öğrencilerin yüzde doksanı köylerden gelmiş olup bunlar Bakanlıktan alınan izin gereğince ve kışın şiddetli zamanlarında sabah, öğle yemeklerini okulda yimekte ve okulda yatmakta olup yanlız Akşam yemeklerini köylerindan getirerek kendileri temin etmektedirler. Bununla beraber bütün İlcelerin tam istifadeleri için okulun yatılı parasız hale getirilmesi şâyanı temenni olup bu suretle öğrenci sayısı da artmış olacaktır.

Yeni bina! ... Yukarıda da bahsolunan bu yeni binanın nezaman ve nerede yapılacağını sordum. Anlattı:

1946 yılı ortalarında merkezden alınan bir yazıda Bolu Sanat Okulu binasının 1947 plânına alındığı bildirilmiş, uygun bir arsa tedarik edilerek Tapu senedinin derhal yollanılması istenilmiş ve inşaat malzemesinin rayiç ve nümuneleri talep edilmiş, Arsa Tapu senedinden gayrisi hemen temin edilip gönderilmiş, Ancak, burada ilgili makamların da iştirâkile bir kaç arsa tesbit olunmuşsa da henüz hiç birisinde karar kılınamamış. Belediye, şehrin doğusunda ve Kız Enstitüsünün kurulduğu tepenin mailesindeki yere yapılmasını teklif ediyormuş. Şehirde imâr hareketinin batı kısmında tekâsüf etmiş olmasına mukabil doğu kısmının da güzelleşmesi arzusuna mâtuf bu teklife Müdür razı değil. Çünkü söylenilen arazi evvelâ şehrin oldukça dışında bulunduktan başka bir tepe eteği olduğundan düz değil. Okulun ve bilhassa okula lâzım olan spor sâhasının burada tesisine imkân görmiyor. Batı kısmında fevkalâde müsait iki yer var. Bunlardan birisi ve en uygunu Düzce şosesi üzerinde sahipli arazidir. İstimlâki için takriben (20,000) lira lâzımdır. Diğeri burasının biraz güneyinde ve Orman Okuluna yakın bir yerdedir. Yarısı hazineye ait bir arsa olduğundan tahminen (10,000) liraya temin olunabilir. Buranın plânları ve krokisi yaptırılıp Bakanlığa gönderilmiş. Satın alınması için de Özel İdare Bütçesine (1500) lira konulmuş. İmkânlar aranıp temin olunması suretile Bolu'nun bu okula bütün tekâmüliyle kavuşması lâzım. Oldukça geç kalınmışsa da plâna alındığından muhakkak yapılacağından emin olan gayretli ve çalışkan müdür, eliyle yeni okul binasının temelini atmayı bir ideal bilmiş. Yazıma başlarken en kuvvetli temennisi olarak beliren bu dileğinin dile gelmiş in'ikâsını ilk satır olarak koymayı, bu arzunun husulü için har-

canan gayrete şahsım adına küçük bir iştirâk saydım.

ABANT'ın aziz okuyucuları hesabına oldukça zamanını israf ittiğim Okul Müdürü Sayın Cevat Öncül'e teşekkürler ederek izin istedim. Lütfettiği üç fotoğrafı da sahifelerimize koyuyorum.

NOT: Yazımın başında en şiddetli arzusunu koyduğum sayın Cevat Öncül, Dergimiz basılırken Askerlik hizmetine çağırılarak Bolu'dan ayrılmıştır. Dileğinin yerine gelecek arkadaşı tarafından yerine getirilmesi bizim de en büyük dileğimizdir.

Bizi Tartacak Kim?

«Vahap Tunçer'e»

Azap dolu gönlümde
Saadet bir terazi ibresi.
Kefelerinde ikimiz,
Ufuksuz bir zamanın ağırlığını
Birlikte çekmedeyiz..

Gün gelecek.
Usanacağız tartılmaktan.
Ve sürmek isteyeceğiz keyfini dünyanın,
Ama o zaman Rabbim,
Bizi tartacak kim? !..

Nejat Köknar

Sembolizm nedir, Türk Edebiyatına tesiri?

Yazan : **Neriman Süslüoğlu**

Bu yazımın hedefi Türk Edebiyatında Senbolizm nev'inin doğuşunu, Senbolizmin belli başlı şahısları ile takip ettiği seyri ve ne dereceye kadar bu edebî mesleği benliklerine mal edebildiklerini tebarüz ettirmekten ibarettir.

Klâsik, Romantik, Paruasse şiir telâkkilerini, ideal şiir temayüllerine tahvilini istiyen sembolist şair kâinatla ruhu arasında gizli bağlar ve yakınlıklar bulmak istiyen adamdır. Kâinatta bulduğu tezahürleri bir vahdete irca etmek ister. İşte bu vahdet semboldür. Düşüncelerinde telkin kudretini arttırmak için, baş vuracağı sanat musikidir. Kelimeler bu telkin kudreti sayesinde seyyal ve sabit olmayan şeylerin şiirini aşılar. Okuyucu bu şiir karşısında genişler; verilen hükümler şahsa göre değişir; Meselâ şair kederini tasvir eder, fakat sebebini söylemez, bir hasret mi; bir matem mi; nedir? Bundan bahsetmez.

Her sembolik şiirin mânâsı anlaşılır, fakat şairin maksadı anlaşılmaz. Şairin bir akşam tasvirini okuyucu pek güzel anlar; fakat acaba hissini, hangi fikrini göstermek için bir akşam misal ittihaz etmiş? İşte buna herkes kendince bir mânâ verir zaten sembolik şairin de istediği bu değil mi;

19 uncu asrın sonlarında sembolizm Les fleurs du mal muharriri Baudelaire ve Verlaine ile ilk adımını, Mallarme ve Rimbaut ile ikinci adımını atmıştır. İkinci adım birinciden farklı ve değişik hislere sahip olmuştur. Hem Parnasiyenler toplantısına istirak eden, hem de bu toplantıları tenkiten geri kalmayan bu Melânkolik şair, nasıl anlar, şair nedir?

«Şiirle müzik arasında gizli bir takım bağlar vardır» diyen Baudelaire dış alemde ne varsa bunların da mahlûkları vardır. Hiç bir şeyin bizatihi ifadesi yok; onlara mânâ veren biziz; her eşya bir düşünce ifade eder; düşünce ifade eden her şey bir semboldür.

Deniz rerkese başka bir şey ifade ettiği için semboldür; Kâinat sembollerle doludur; bunu en iyi anlayan şairdir; şair bu semboller aleminin kaynağına kadar gider; bu dış alem arasında bir de iç alemine bakar; içindeki kâinatı şair yaratır der;

İşte 1885 nesli aradığı üstadları Baudelaire'in eserlerinde ve Verlaine in şahsında buldu. Naturalisme ve Positivisme'den usananlar yavaş yavaş pisikolojiye, müphemle, duygular alemine döndüler. Fakat Baudeaire ve Verlaime sadece birer mübeşşir olarak kalmışlar;

Sembolizme hakikî vechesini veren Mallârme olmuştur. Mallârme sadece ruhî veya tabii hadiseler arasında «gizli bağlar» aramakla kalmamış, bütün gayretini mısraların çok cepheli olmasına, yâni bir insanda mevcut bütün imkânları seferber etmesine ve onu bir bütün olarak harekete getirmesine doğru yöneltmiştir. Baudelaire ve Theodore de Banville tesiri altında kalan Malerme, onların tehayyül ettiği istikametten ayrıldı. Şiirinde bir kaç imajla iktifa etmeyerek, semboller kullanmak imajdan imaja atlamak ve bu atlama esnasında sembolik tabirleri icat etmek, başladığı yere bir daha dönmeden sembolden sembole koşarak beklenmeyen bir yerde birdenbire sona ermek, nihayet enginlere dolan muhayyelesile Rimbaut Verlaine'in müzikten farksız şiirine sembol ve ipham'ı ilâvesile Fransız şiirine yeni bir vasıf ilâve edilmiş oldu. İşte hakiki sembolizm. Böylece Fransada Poesie Pure acaba tatbik sahasını yalnız Fransaya mı münhasır bıraktı. Şüphesiz hayır; Almanya ve İtalyaya da sirayet etmiştir. Hatta Türk edip şairleri üzerine de Türk edebiyatında sembolizmin köklerini Şeyh Galibe kadar götürenler mevcut. Ahmet Hikmet bey serveti Fünunda «Eslâfta Dekadanlık» serlevhasile bir makale yazmış ve Şeyh Galib'in sembolik eserler vücuda getirdiğini, binaenaleyh bu vadinin eski Türk şairleri arasında bile mevcut olduğunu cevabı müdafaa için söylemiştir. Acaba bu ne dereceye kadar doğrudur.

Kanaatime göre Şeyh Galip mısralarında ki şu incelik ve musiki pekte sembolik edebî tarzından ayrılmıyor. Padişah Selim III Galibi takdir ediyordu. Mevlâna Celâleddini Rûmi'nin türbesine gönderilecek örtü için şairden bir beyit istemişti. O da.

> Müceddit olduğu Sultan Selim'in Dinü dünyaya
> Nümayandır bu Nev-pîşîdesinden kabri Molla'ya

Tercihanesini ihtiva eden tercîi-bendi gönderdi. Musiki bariz. Şu halde henüz garple temas temininden önce Türk edebiyatından bu taze yakın şiirler mevcut. Yine Galib'den Hamid'e atlarsak onun, «Uzanmış sayegâhı narı çile serapa rahat-ü şevk-ü terennüm!» mısralarında Hâşim kendini gördüğü için hayran kalmış, şiirini hatırlatan ince ve ihtizazlı parçalar bulmuştur.

(Sonu var)

Devlet otaritesi anlyışının gelişimi

Yazan : **Hayrettir Yalçın**

Nerede bir cemiyet varsa orada mutlaka içtimaî düsturlar vardır. Yine nerede bir cemiyet varsa o içtimaî düsturları yürütecek fertlerin iradelerinin üstünde fakat onlara uygun bir otarite lâzımdır. Bu hal cemiyetlerin yaşama şartıdır. İçtinaî düsfurlar ne kadar mükemmel olursa olsun onları tatbik edecek bir otorite olmazsa bir süs mevkiine düşer. Meselâ: Devletleri de milletler çemiyetinin şahısları olarak kabûl ettiğimiz için bir devletler hukukundan bahsedilebilir. Fakat devletler hukuku şahıslarının üstünde bir otorite olmadığı için çok kere mevcudiyeti bile şüpheye düşer.

Medenî cemiyetlerde bu otoriteyi millet kendi eline almıştır. Adeta millet hem idare eden ve hem de idare edilendir. Fakat tatbikat zorlukları bu yüksek idealin ruhuna hiç dokunmadan şu şekle sokmuştur. Millet oteriteyi kendisini temsilen seçtiyi millet meclislerine verir. Ve meclis bu otoriteyi millet namına elinde tutar. MİLLETİN iradelerinin yekûnu olan meclis millet namına kanunlar çıkarır. Bunları yürütmek üzere hükûmet kurar. Fert seçtiği millet vekilleri ile kanun yapılmasına iştirak ettiği gibi kurduğu hükûmet ile de onu yörütüyor. ve kendisi de o kaidelere tabi oluyor. Demek ki fert kanunlara tabi olnakla kendi iradesine, hükûmet otoritesini tanımakla da kendi kendine tabi oluyor ki bu her şeyin ve her işin milletin elinde olmasını hedef tutan halkve hak idaresinin en mükemmel şekli, otorite anlayışının en ileri merhalesidir.

Şimdi bu anlayışın geçirdiği safhaları tetkik edeceğiz.

İnsanın tabii bir mahlûk olması uzvî teşekkülü ile onu tabiata bağlar fakat bu uzvî unsurun doğrudan doğruya tesiri altında olmayan benliğimizin bir cephesi daha vardır ki nefsimizde cemiyeti temsil eden her şey bu kısmı teşkil eder. Bir cemiyetin benliğimizde uyandırıp genişlettiği yüksek kıymetlerin psikolojik faaliyeti sadece vücudun tesirine tabi değildir: Bunda cemiyet hayatının icapları ve hatta zaruretleri çok büyük rol oynar. [1]

Fert cemiyete iştiraki derecesinde gerek düşündüğü gerek hareket ettiği zaman benliğini aşan bir mahlûktur. Fert kaçınılması imkânsız olan tabiat kuvvetlerinin tesiri altında hayatın başlangıcından beri onunla mücadele halindedir. Bu mücadelede fert tabiat kuvvetlerinin kendi üzerindeki menfi tesirini azaltabildiği müsbet tesirini kendi yararına

[1] Prof Hans Kelsenin demokrasi mahiyeti-kıymeti sayfa 4

kullanabildiği nisbette yaşama şartlarını iyileştirebilir. İlk çağlar tek başına tabiat kuvvetlerinin karşısında kalan insan çok defa mağlup olduğundan bu kuvvetlerle mücadele edebilmek için birleşme ihtiyacını duymakta geç kalmamıştır. Bu yüzden hayatın tek tek yaşama devri çok kısa ve belki de imkânsızlığı yüzünden hiç bir zaman tahakkuk etmemiş hayalî bir faraziyedir. Böyle bir cemiyeti bir an için hayalimizde yaşatalım: Herkes kendi iradesine hakim ve tabii tesirlerin dışında tam manâsiyle hürdür. Fakat du mümkün olabilir mi? asla hali tabii anarşidir.

Çünkü: Kuvvetlileri ve zayıfları meydana çıkaran musavatsızlığın hüküm sürdüğü cemiyet bir sürüden farksızdır. Orada hakim olan vücutca en kuvvetlidir; Hak kuvvetin kölesi mevkiine düşer. Böyle bir cemiyeti düşünmek bile insanı dehşetler içinde bırakır. Fert kendini tabii kuvvetlerin tahrip edici tesirinden ve birbirlerinin düşmanlıklarından doğan her kesin her kese düşman olduğu bu vahşet halinden kurtarmak için kendi iradelerinin üstünde bir kuvvet aramak ihtiyacını duyarak tabiat kuvvetlerine tapmağa ve o kuvvetlerin haksızlıkları cezalandıracağına inanarak aralarındaki düşmanlığı bir derece önlemeye çalışmışlardır.

Bu totem birliğine dayanan en eski cemiyetlerde (klan - sop) üstün irade hakimiyeti yaygın ve gayri şahsidir. Yani hiç bir fert veya zümrenin elinde toplanmış değildir. Her fert cemiyet içindeki adetlerin kölesidir. Çünkü bu nizam ve düzeni yapan hakimiyet kudreti cemiyetin birliğini ve bağlılığını doğuran gayri şahsî kudretten (mana - kut) dan doğar. Her fertte tecelli eden bu yaygın ve anonim kudret cemiyetin tapındığı sosyal kudrettir.[2] Şef henüz yoktur hakimiyet cemiyetin mahiyeti icabı bütün cemiyettedir.

Bu hal bu ilk emiyetin göçebelikten kurtulup toprağa yerleşmesine kadar sürmüştür. Bundan sonra totem inanı yerini aynı toprak parçası üzerinde yanyana oturmaktan, beraber çalışmaktan doğan birlik ve bağlılığa bırakıyor. Hayatın değişmez kanunudur her cemiyette akılca ve maharetce üstün olanlar başa geçer. Nitekim vaziyet soplardada aynı olmuş manayı nefsinde temsil ettiğini iddia eden bir şef cemiyetin başına geçmiştir. Sopların birleşerek aşiret teşkil etmeleri bu birliği ve şefin kudretini daha çok kuvvetlendiriyor. Manâda tek Allah fikrine kadar yükseliyor. Bilâhere aşiretlerde birleşerek (il) leri meydana getiriyorlar. [3]

---

[2] Necmettin Sadak sosyoloji sayfa 48

[3] » » » » 49 da İl devlet anlamında kullanılıyorki çok doğrudur. Sadri maksudi arsalın Türk hukuk tarihi notlarında da şu mütala ileri sürülüyor, Devlet kelimesi yerine Türkler (il-el) tabirlerini kullanırlar. Bunu tömsen ampir diye tercüme ediyor ve imparator kelimesinin buradan geldiğini iddia ediyor. Radlof ise kabile ittihadı diye tercüme ediyor. Mahmut Kaşgarinin şu

Bu hal hem dinî birliğin ve hem de içtimaî birliğin mutlak reisleri olan hükümdarlıklara kadar ilerler. Gün gelirki krallar halktan aldıkları hakimiyeti temsil ettikleri dinin şekline göre Allahın temsilcisi olduklarını iddia ederek reddeder ve Fransız imparatoru on dördüncü Lüinin dediği gibi kanun demek ben demek diyebilecek dereceye kadar hakimiyetlerini şiddetlendirirler. Fakat yine ezelî bir kanundur hiç bir haksız, adaletsiz fikir ve hareket daimî surette payidar olamaz. İçtimaî bünyedeki huzursuzluklar bütün dünyada kendini göstermiye başlamış ve bir çok çetin mücadeleler bu günkü halk ve hakka dayanan rejimleri ortaya çıkarmıştır. Şimdi bu huzursuzlukların doğurduğu bir kaç tezahür şeklini demokratik idareye zemin hazırlaması bakımından kısaca inceleyeceğiz. Hiristiyanlık Roma Emperyalizminin zulümlerine karşı ortaya çıkmıştır. İnsanlar arasında müsavatı kabûl etmiş, Barbar Yunan, köle, efendi şeklinde devam eden farkları ortadan kaldırmıştır. Maddî kuvvetlere karşı aynı silâhla harekete geçilemediği zaman manevî silâhlara baş vurmak insanların ötedenberi müracaat ettiği bir yoldur. Hiristiyanlıkta bunu yapmıştır. Kral hakimiyetini zayıflatmak için dini otariteyi eline almış ve müsavatsızlığı ortadan kaldırmağa uğraşmıştır. Fakat buda beklenilen neticeyi temin edememiştir. Avrupada zayıflayan merkeziyetten beyler istifade ederek foodalite rejimini kurmuşlar ve halkı daha çok ezmişlerdir. Bundan yine krallar istifade ederek eski kuvvetlerini kazanmışlardır. Hatta üçüncü Napolyondan gördüğü müzaheretle İtalyan birliğini kuran Sardonya Kralı Piyemonte (1870) Alman Fransız harbinden istifade ederek Romayı işgal ederek Papalığın cismanî kuvvetine son vermiştir. Bu arada 1648 Yestifalya muahedesinde bazı insanî düsturlara rastlanır. 1776 Amerika ihtilâli otokrasiye indirilen en büyük bir darbedir.

On ikinci asırda İngiltere Kralı yurtsuz Jan Fransada harp ederken İngiltereye yeni vergiler ve fedakârlıklar tahmil etmek istedi, isyan oldu kral halkın iradesine boyun eğerek 1215 de (Mağna charta libertatum) büyük fermanı ilân etmeğe mecbur oldu. Bu ferman eskiliği bakımından önemlidir. Yine İngilterede Stuvart hanedanından ikinci Jak zamanında 1688 isyanında tahttan indirilip yerine Hollandalı Giyyom D'oranj geçirilerek hukuk beyannamesi denilen bir beyanname neşrettirilmiştir. Nihayet 18 inci asırda Montesgieu (Esprit Des Lois) adlı

---

iki misalde (il-el) kelimesini kullanış şekline istinaden (il-el) kelimesinin devlet anlamına tekabül ettiğini söyleyebiliriz.

Beg ilin tüzdü == Hükûmdar memleketini tanzim etti.

Boşiten kerek ilge == devlete idareci lâzım. Türklerin devlete il demesinin izahı lûgat manası ile de mümkündür.

İl == Bağ bağlılık

İlmek == Bağ yapmak

Bu kelimeyi bir insan topluluğuna teşmil edersek bağlı bir camia anlamı meydana çıkarki bu devlettir.

eserile kuvvetlerin ayrılması prensibini ortaya atmıştır. Buna göre tek elde toplanan teşrii, icrai, kazai kuvvetler ayrılırsa tekci otarite zayıflar ve hüriyete dayanan halk rejimleri kurulur. Jean - Jacgues - Rousseau da (Contrat Social) isimli kitabında fikrini şöyle anlatıyor. İnsanlar tabii halde her türlü hürriyete maliktir, fakat bir gün başlarında bir hükûmet bulunması ihtiyacını duydular, toplandılar ve içtimaî bir mukavele aktettiler. Bu mukavele mucibince herkes hürriyetten ve tabii haklardan kanun namına tam ve kâmil bir surette vaz geçti bu hakların ve hürriyetlerin mecmuu hakimiyeti husule getirdi ve bu hakimiyet bütün mukaveleyi yapanlara taksim edildi. Bu anlaşmanın neticesi şu oldu. Herkes umumun arzu ve iradesine riayet edecektir. Ve herkes için hürriyetinden istifade etmek bu demektir. [4]

Cemiyetin fert üzerine tesiri olduğu gibi ferdin de cemiyet üzerine büyük tesirleri vardır. Nitekim montesgieu ve Rousseau'nun fikri tohumlarını saçtığı 1789 Fransız ihtilali bütün dünyayı sararak hak, adalet ve halka dayanan rejimlerin durulmasında en büyük amil olmuştur. Adeta demokrasi ve hürriyetin beşiği Fransada sallanmıştır. Bizde de bu hareket milliyet ve Türkçülük cereyanlarile başlamış Meşrutiyet ve kurtuluş hareketile hak ve halka dayanan demokratik bir idare yurdumuzda sağlam ve sarsılmaz temeller üzerine kurulmuştur. Bu gün Türkiye, hurriyetin, bayrak kadar aziz tutulduğu, onun kadar şerefle dalgalandırıldığı şahıs ve zümre hakimiyetinin, küllerinin bile savrulduğu bir cennet ülke haline gelmiştir.

---

[4] Fransa inkilâbının siyasî tarihi cilt 1. A. AULARD tercüme eden NAZIM POROY ön söz sayfa 25

Salep

Yazan : **Cemil Özçağlar**
Bolu Milletvekili

Millî servetimiz, refah ve saadet kaynağımız olan ormanlarımızın, biraz yüksek ve çimenli yerlerinde, rutubetli çayırlarda Salep'e raslanmaktadır.

Genel olarak Salep, çiçekli bitkiler zümresinin bir Çenekliler gurubundandır. Çiçeklerinin yapısı ve zarafeti itibarile de diğer çiçekli bitkilerden ayırt edilmesi kolaydır.

Çiçekleri, benekli olup bazan bir örümceğe benzer. (Örümceğe benzer Salep) Bazan da Bal arısına benzer. (Bal arısına benzer Salep) bazan sineğe, hattâ bazan asılmış âdama benzeyen Salep'lerde çok bulunur.

Gerçekten Salep bitkisinin toprak altındaki yumruları her sene yeni Salep bitgisi meydana getireceğinden uzun ömürlü bitgilerden sayılır. Salep'in kullanılan yeri Yumrularıdır. Yumrularında çok miktarda nişasta, Fosforitler, Klorürler vardır. Yüzde 45-50 miktarda da Müsilâj bulunur. Salep bitkisinin neşvünüması sona erince toprak hattındaki eski yumrular bitkinin büyümesine sarfedilmiş olacağından pörsümüş ve solmuştur. İçindeki depo edilmiş maddeler de tamamile mahvolmuştur. Yeni yumrular daha etli, daha ziyade sulu, besleyici maddelerile doludur. İşte bu yeni yumrular da ertesi senenin Salep bitkisini meydana getireceklerdir. Salep, bu yeni yumruların teknik bilgiye dayanarak kurutulur ve toz haline getirilmesiyle elde edilir. Genç yumrular, topraktan çıkarılır. Yumruyla ilgili kökcükler koparılır ve temizlenir. Bol su ile yıkanır. Yumrular tekrar temiz bol su ile kaynamağa terkolunur. Sıcak su, biraz koyulaşmağa başlar, peltemsi bir hal alınca yumrular sudan çıkarılır. Güneşte veyahut da hususî fırınlarda kurumağa terkolunur. Bazan yumruları ipe dizerek güneşte kuruttukları da vakidir. Suda kaynayan yumruların nişastası biraz değişir, kokusunu da kaybeder. Yumrular parlak bir renk almaya başlar. İşte bu safhaya gelen yumrular oval (beyzî) şekil alır. Kokusu da biraz kokulu yoncayı andırır.

Salep, ticarete ya kurumuş yumrular halinde veyahut da toz halinde sevk edilir. İyi kurutulmuş yumruların 943-944 senelerinde kilosu 15 liradan 20 liraya kadar satıldığını görüyoruz. Az bir emek sarf e-

derek tabiatın kendi beslediği, büyüttüğü bu değerli bitkinin Millî Ekonomimizdeki rolü çok büyüktür.

Salep, toz halinde süt ve et suyu ile birleştirilerek çorbası yapılır. Sütle birleştirilirse üzerine zencefil, vanilya veya tarçın ilâve edilir. Doktorlar hastalıktan kalkmış hastalarına salep tavsiye ederler. Göğüsteki iltihapları yumuşatır ve savar. İshal ve kanlı basurlarda da faydadan halî değildir. Selep, gençlik bağışlar, sağlığımızı korur Bu bakımdan da değerli bir besin maddesidir.

Salep'in çiçek yapısı, diğer çiçekli bitkilerin çiçek yapılarından başkadır. Çiçek örtüleri iki halka üzerine dizilmiştir. Dış halkada yaprırgan, iç halkada da tümeçler vardır. Altı yapraktan meydana gelmiştir. Bunlardan üçü yapırgan, üçü de tümeçtir. Renkleri bazan pembe, bazan da morumsudur. Çiçeklerinin gövde üzerindeki durumu, başak veya salkımdır. Salep, bu durum ve renkleriyle çayırların güzel süsüdür. Ercek bir veya iki tanedir. Dişiciğin teliyle birleşmiş olarak bulunur. Yumurtalık üç gözlüdür. Genel olarak yemişleri kuru ve kapsüldür. Tohumları da gayet küçüktür.

Salep'in çeşitlerine gelince; Türk Salep'i adı ile anılan ve yurdumuzda çok bulunan (Orkis Moriyo) yı zikretmeden geçmiyelim; Lekeli Salep te yurdumuzda çok rastlanan güzel bir bitkidir. Kurak bayırlarda en ziyade tesadüf olunan Salep te arıya benziyen Saleptir.

Bolu İlinin her bucağında ve köylerinde Salep'e raslanır. Tabiat Abant gölü etekleriyle Esentepe'nin güzel çayırlarını (Orkide) çeşitleriyle (İride) lerle süslemiştir.

Bastırılmakta olan (Çakır Menekşeler) adlı eserimden

"Çakır Menekşeler" yazarı
Yılmaz Dokuzoğuz

Kelebek

Gün ufuktan silinmiş, gece ilerlemişti.
Civar dağlar morarmış,
Ormanları kararmış,
Ovalar ıssız kalmış,
Rüzgâr secdeye varmış,
Tabiat vecde dalmış,
Analar sofra yaymış,
Bir çorba, bir sıcak aş,
Baba, oğul, kız, kardeş
Hepsini etrafına toplamış derlemişti.
Köroğlu diyarında
(Dertli) lerin yayında [*]
Eşsiz, sessiz Bolu'nun
Ak Şemsettin yolunun [**]
Şöyle bir kenarında
Yapayalnız odanın, benim gibi mevsimsiz
Yanan talaş sobanın, vergisiz ve resimsiz
Isınırken narında
Gözüm yoktu dünyanın, ayvasında narında

[*] Ünlü Halk Şairi Dertli Bolu İlinin Şahneler köyündendir
[**] Fatih Sultan Mehmedin hocalarındandır. Göynük de metdundur.

Sükûnu bozdu şimşek,
Gürledi gök tak, trak,
Şebnemler oldu barân.
Gönlüm hasretle nâlan.
Yaradan, çok özenmiş vermiş de hayli emek
Türlü renkle bezenmiş çok şirin bir Kelebek
Yelpaze gibi titrek, açık kanatlarîyla
Sanki yavrularımı sayarak adlarîyla
Pençeremin camına, trak, trak, tak, trak,
Çarpardı yalvararak:
Biraz da beni bırak
Şu ışıklı ve sıcak
Yuvanıza gireyim, burda geceleyim.
Aç diyordu, aç da bak,
Gör ne süs, ne tımtırak.
Bildiğin türlü renkler,
Yeşil, Pembe, Sarı, Ak
Bağçendeki çiçekler
Olamaz bana çırak.
Aç diyordu, tak, trak
Trak, trak, tak, trak
Aramızda yoktur fark
Üç yüz yıl bizden ırak
Tıpkı benzer paşayla sarayındaki halka
Etrafına çevrilmiş hep olmuşlar da halka
Dönüp tavaf ederken Kâbe gibi hep onu
Sen nasıl geçirirken neş'e ile bu günü
Paşa, baklava yermiş, millette Arpa unu
Ele geçmez blr metâ, bu mıydı işin sonu.
Aç benden zarar gelmez, korkarsın farkındayım
Ben de senin kulbenin işte tavafındayım.

. . . . . .

Som sırmadan bir buluz,
Menevişli bir hotoz,

Yeşil baş, bembe yanak,
Kanatlar yorgun, ıslak,
Bambaşka bir Kelebek
Önce gelene bir ek
Durmaz cama vururdu
Hep yalvarıp dururdu
Trak, trak, tak trak.
Vücudum yorgun, ezik
Aç da küçük bir delik
Aç, biraz beni bırak
Odanda tüneyeyim,
Sana sığınmış âciz, kapında bir köleyim
Rengim al, yeşil mormuş, ya pembeymiş nideyim
Bütün bu süslü manto istemem senin olsun
Yeter ki mangal başı biraz da benim olsun
Sen şu güzel mantomdan yaptır güzel bir frak
Aç artık pençereyi trak, trak. tak trak
Çok yalvardı Kelebek camları açamadım
Boşuna gitti emek, korkudan kaçamadım
Hutkâm ruhlu beşerin haddini aşamadım

. . . . . .

Kelebekler üşüştü, bir, üç, beş altı derken
Gönül yardımsızlıktan çok pişimanlık yerken
Hülyamda biri daha uzaklardan göründü
Elemleri sızdıran türlü renge büründü
Nazlım, sanki bir gelin, cam da onun duvağı
Takatsız kanatların ruhum oldu durağı
Çırpınması hazindi, ses değil bir enindi.
Karanlıkla süslendi, can evime seslendi.
Aç diyordu tak trak, sen ihletinden ırak,
Yok diye mi? Gülzârın, küskün ruhi nizarın
Nerede? Gül'izarın, nerde gülü, hezârın
Gönlünde mi mezarın?
Hasretin âhüzarın,

Yavruya mı, eşe mi?
Tapınağın, ruha mı? altına, gümüşe mi?
Heyhat, aradığın yer Âsude bir köşe mi?
Eğilen bir saz mısın, yok kırılan meşe mi?
Dayanağın Tanrı mı, yoksa üçe, beşe mi?
Çiğnenen bir sen misin, bir (çakır menekşe) mi?

. . . . . .

Dinledim, hep dinledim
Durmadım inledim
Bu mu? Dünya dediğin, övdüğün beğendiğin
Bu mu? sevdiğin hayat.
İster kuştüğü minder, ister topraklarda yat
İçtiklerin hep zehir, yediklerin hep bayat
Bildiğin varsa hep at
Bilmediklerini sat
İşte sana bir kır at
Bir dizgin, bir uzengi
İster al, ister kır, at
Bırak Rumu, Firengi
Bulursan sana dengi
İster savur bir heyhat
İster yap, yaya cenği
Budur dersen felsefe
Düşmezsin hiç esefe

. . . . . .

Dedim amma olmadı
Gönül reha bulmadı
Hicranlar şaha kaktı
Yılmaz gönlümü yaktı . . . . . .
Nerde dedim akrabam noldu anamla babam
Nerde eski dostlarım, nerde yuvamla obam
Birsenimle Nurdanım

Nerde yavrularım
Nerde eşimle bacım

. . . . . .

Yalnız bunlar mı? acım.
Burada olursa eger
Bence bir cihan deger
Bütün bu saydıklarım
Sevip tanıdıklarım
Dünyaya önem vermez, onlarla avunurum
Cihan yanmış, yıkılmış, yokolmuş ne umurum
Yeter ki yer yüzünde etrafımla ben varım
Kim yok olursa olsun ne küstah bir insanım

21 - Mayıs - 1946 **Yılmaz Dokuzoğuz**

Bekârları evlenmeğe mecbur tutmalıdır

Yazan : **Nejat Köknar**
Trakya Genel Müfettişliği
Yazı İşleri Müdürü

Nüfus dâvalarının, nüfusu ilgilendiren meselelerin dinî, ahlâkî ve sosyal gibi çeşitli yönlerden incelendiği bellidir. Bu gün artık şurası gerçek bir hakikattır ki kalabalık milletler yaşama hakkını haizdirler. Geçmişe gözlerimizi çevirelim. İlk zamanlarda yani ziraatın zenginliğe kaynak ve esas olduğu çağlarda, baba çocuğun üzerinde hudutsuz haklara malik olduğundan onu ekonomik zorlar icabı bir yük değil, servetinin artması gibi telâkki ettiğinden çok çocuklu aile demek servet demekti.

Ünlü kanun koyucusu Hamurabi, babaları, çağı gelen çocuklarını evlendirmekle mükellef tutar.

Tevrat, insana birleşin, çoğalın der. Hazreti İbrahimin yaptığı anlaşmalarda neslinin gökteki yıldızlar ve denizdeki kumlar kadar çok olmasını istemesinin sebebi budur. Eski Roma kanunları muayyen bir yaşa gelen bütün vatandaşları evlenmeğe ve doğan çocukları Romaya faydalı olacak şekilde terbiye etmeğe mecbur kılar. Şark âdetleri, vakti geldiği halde evlenmeyen bekârlarla alay eder. Yakın zamanlara kadar sosyal hayatımızda yürürlükte olan birden fazla kadınla evlenmek de bu dâvanın ileri varan bir misalidir. Biz bu miselleri çoğaltabiliriz de....

Dün toprak için, arazinin parçalanmaması kaygusu ile üzerinde durulan evlenme, yuva kurma, çocuk yapma konuları bugün daha mantıkî, daha makul esaslar, dört başı mâmur prensipler üzerine kurulmuştur. Kısa bir deyişle zamanın ihtiyaç ve icaplarına uydurulmuştur. Dün, bir Hükümdar için değerli olan fert bugün devletletin temelidir. Bugün de bir devletin kudreti kendisini teşkil eden fertlerin çalışmasına güvendiği, servetine dayandığı şahısların miktarı ile ölçülür. Nüfus aileye, aile de evlenmeğe dayanır. Evlenmek için de önceden çocuk yapmayı şart koşmak esastır.

Bizce artık bugün bekârlık sultanlıktır sözü bayatlamış bir lâftan ibarettir. Bir insanın topluluk içindeki vazifesi, muayyen olan ömrünü

tüketip öteki âleme göç etmek değildir. Parasına servetine güvenip refah içinde geçecek 50 - 60 yıl bu memleketin ömrü olamaz. Zira bu mukaddes yurdun daimiliği muntazam ve müteselsilen memlekete bırakılacak canlı eserle, çocukla yani yuvanın bekası ile mümkündür. Gönlümüz öyle arzu ediyorki babalara analara bu topluluk içinde tevarüs edecek olanlar yalnız evlâtlar olmalıdır. Yoksa onların ölümünde mallarına konacak akrabalar ve bu yüzden birbirlerinin boğazına sarılacak rahat ve huzuru kaçacak olanlar değil!.. Bu çok önemli bir hâdisedir. Akraba ve taallükatı olmıyan bazı aile reislerinin ölümlerinde mirasçıları bulunmaması yüzünden miraslarının Devlet hazinesine kalacağına dair kanunlarımızda hükümler vardır. Böyle hallerin bir cemiyette çoğalması o cemiyet için iyi bir not değildir.

Biz sadece bu günü ve kendimizi değil, yarını öbür günü de düşünmek zorundayız. Ben şahsen bekârları evlenmeğe mecbur tutmak bu gün de kanunlaşmalı diyecek kadar ileri varıyorum.

Burada bekârlarımızın aklına şöyle bir soru gelecek ve savunma kabilinden bize karşılık olarak denecek ki :

«Haklısın. Güzel söyleyorsun. Ama bugünkü yuvayı yalnız sosyal şartlara, bir ideale istinat ettirmek doğru mudur? Zamanımızdaki yuva daha ziyade ekonomik esaslara dayanmıyor mu? İnsaf edin. Bizler bugün bu bakımdan inkârı kabil olamıyan maddî imkânsızlıklârla nasıl evlenebiliriz?»

Biz bu soruyu, karşılık verilemiyecek kadar zayıf buluyoruz. Bir defa yaşı evlenme çağına gelen kadın erkek gençlerimizin bir takım tâlî sebeplerle evlenmemeleri ahlâkî bakımdan da kötü bir hal addedilmelidir.

Vaktile örf ve adet haline gelen bu olayın (Yani evlenmenin bugün de devamı lâzımdır. Ayni şartler içinde yaşayan bekâr ve evli iki şahıstan evliyi bekâra nazaran daha ahlâklı addedmek icabeder. Zira sosyal bakımdan evli bekâra nazaran ve ondan farklı olarak cemiyete büyük bir vazife yapmaktadır. Sonra aziz okuyucular, dikkat buyurulursa yukarıda arzettiğimiz fikrimizi kanunlaştıralım derken yalnız mucip sebeplerine temas ettik. Kanunun şekli üzerinde söz yürütmedik. Evet bu işi, bu kutsal davayı kanunlaştıralım derken elbet bazı şekil ve şartlar yükleneceğiz. Elbet bazı kayıtlar altına gireceğiz. Söz gelimi meselâ diyeceğizki : Bu günkü ekonokik imkansızlıklarla yaşama seviyesinin altında bulunan, değil bir başkasını, kendisini dahi geçindirmekte güçlük çeken şu, şu evsaftaki şahısların maddî durumlarını düzelteceğiz. Meselâ evlenene yapılan yardım yuva kurmaya yeter bir rakam, doğan çocuk için verilecek para onun bütün bir yaşama boyunca hakikî ihtiyaçlarını karşılıyacak ve artar nisbet dahilinde yapılacak bir mikdar olacaktır. Ve nihayet unutmak lâzımdır ki evlenmek ayni

zamanda bir feragati de tazammun eder. Şu halde bu olağanüstü ahvalde ancak kendisini geçindirecek kadar gelire sahip bir vatandaşın yani başında ufak bir fedakârlık mukabilinde bir başkasını da mesut etmesi' geçindirmesi dolayısile aralarında meydana gelecek yavru lehine karşılıklı fedakârlıklarda bulunmaları onların ayni zamanda faziletlerini de gösterir.

Baba kendi nefsi önünde evlenmesinin muhasebesini yaparken pişmanlik atesile yanmamalı ve ana da (Evlenmez olaydım) yerine yuvanın bütün haz ve nimetini görüp yavrularına azap yerine kıymeti ölçülemez bir saadeti miras bırakıp bu fânî Dünyadan göç etmelidir.

Bazan en salâhiyetli organ olan Büyük Millet Meclisimizden bu konuya temas eden seslerin çıktığını, yahut böyle bir ihtiyacın duyrulup düşünüldüğünü görüyoruz. Fakat gaye bu işi kuvveden fiile çıkarmaktır.

Sanat Tarihi

VERMEER

Yayınlayan :
Mehmet Yücetürk

Hollanda'lı ressamlardan Türkiye'de en az tanınmış olanı Jan Vermeer' dir. Rembrandt'dan 32 yaş küçük olan Vermeer, kırk üç yaşında iken 1675 de (Rembrandt'dan üç sene sonra) ölmüştür. İleri görüş ve zekâsile (Clair - obscur) renklerde gösterdiği mucize ile Rembrandt, bütün Hollandalı arkadaşlarından ayrılır. Daha ziyade parlak ve lâl renklerle çalışan Vermeer ise Louis Hourticq'in dediği gibi «ziyanın şairidir. Oda içlerinde meydana getirdiği ender tablolarında duvarlara ve Figürlere konan gümüşî ışıkta bu şiir daha çok zenginleşir.» Muasır zamanın en mühim şahsiyetlerinden biri olarak gösterilen meşhur Fransız ressamı Paul Cezanne (1839-1906), araştırıcı mesaisile Delft'li Jan Vermeer'in geçtiği yola ancak varabilmişti.

Biz hevesliler için tetkik sahası, kitap, kart postal ve renkli baskılardan ibaret kaldığından Vermeer'in meraklı sanat hayatı ve eserlerine dair Thomas Botkin tarafından İngilizce yazılmış resimleri renkli VERMEER albümüne rasladığım zaman bahasına bakmadan bir tane edinmekte tereddüt etmemiştim. Bu büyük albüm, Galatasaray lisesinde öğretmen bulunduğum sıralarda İngilizce Öğretmeni yakın arkadaşım Seyfi Cobgil'in kıymetli himmet ve fedakârlığı ile Türkçe'ye çevrilerek tarafımdan dikte edilmiştir. Abant'ta ilgi ile okuyacağınız bu tam olarak tercümesinde büyük hizmeti olan Dostum Seyfi Cobgil'i dergimiz namına selâmlarken bu yazının Abant sütunlarına konuncaya kadar gerekli olan yardımlarını esirgemiyen aziz hemşehrim Vahap Tunçer'e teşekkür etmeyi borç bilirim.

Delft'li Johannes Vermeer

Jan Vermeer'in meraklı sanat hayatı Sanat tarihinin anlatılması en güç safhalarından birini teşkil eder. Çoğu küçük boyda olan ve yekûnu (40) ı geçmiyen tablolarının kuvvetiyle resim tarihinin büyük sanatkârları arasına geçerek büyük bir takdir kazanmıştır,

Küçük tabloleri bir tarafa çıkarılırsa onun hakkında pek az malû-

mat sahibi olduğumuz meydana çıkar. Bununla beraber (50) senedenberi ekolünün şakirdleri kakkında daha geniş malûmat edinebilmek için hiç bir fırsatı kaçırmamışlardır, denilebilir.

1683 senesinin 31 Ekim'inde Delft'te doğmuş ve Vaftiz edilmiştir. 21 yaşında KATHERİNA BOLONES isminde yaşlı bir kadınla evlenmiş, 13-Aralık-1675 te öldüğü zaman hepsi küçük yaşlarda olan sekiz çocuk bırakmıştır. Mahâllî ressamlar cemiyetinin 1673 tarihinde dediğine bakılırsa, 1662 - 1663 - 1670 tarihlerinde sırasile âzaları olmuş ve 1671 de Cemiyetin Başkanlığına tâyin edilmişti. 43 senelik hayatı esnasında Hollanda'yı bir gün dahi terkettiği görülmemiştir. Ve doğduğu şehirden başka bir şehirde dahi ikâmeti vakî değildir. 1885 senesinde Abraham Bredius tarafından iki gizli arşivi keşfedilmiş ve tab'edilmiştir. Birincisi 1673 senesinde idam edilen Kaynanası Maria Tens'in oğluna bıraktığı emvali naktiyeye bakmak hususunda kendisine vermiş olduğu Vekâletnamedir. Diğeri ise Kaynanasının ölümünde malikânesinde kalan mâmelekinin bilânçosudur. Kendisi tarafından yazılan veya kendisine hitap edilmiş hiç bir mektuba malik değiliz. Bu kadar mütekâmil ve yüksek bir ressam hocası için çok büyük konjektürler yapılmıştır. Pieter de Hooch ve Samoel Van-Hoogstraten'in onun üzerinde her halde tesirleri olmuştur. Evinde Hoogstraten'in iki tablosu vardı. Fakat bu tabloların Cemiyete kendisinden bir sene evvel girmiş bulunan hemşehrisi Care' Fabritius tarafından yapıldığı daha muhtemeldir. Vermeer'de bu ressamın üç resmi mevcuttur.

Mama Kadın Dresden galerisinde[143X130 Sm.

Bleijswijck'in yazmış olduğu Delft şehri tarifnamesinde Fabrikius'un ölümüne ait bir şiir mevcuttur ki bu şiirin son dört mısraında şöyle deniliyor:

(VERMEER) birinci (1) Phoenix'i yakıp mahveden yangından aynı sanat yolunun ikinci bir üstadı olarak yükselip meydana çıkmıştır. Hague'de Mauritshuis Müzesinde Vermeer'in «Bir genç kız başı» tablosunun yanında asılı duran Fabrikius'un «Tüneyen Saka kuşu» Tablosunu takdirle temaşa ederler; Bu iki tablo arasında Teknik cihetinden olduğu kadar manevî bakımdan da bir yakınlık ve müşabehet mevcut olduğu görürlür. Utrecht'li (Theodore Van Baburen) in de bilvasıta da olsa VERMEER üzerinde kuvvetle müessir olduğu bir ihtimâl olarak ileri sürülebilir. VERMEER'in millî galeri'deki (Lady at the Virginals) ve Boston'da Gardner müzesindeki «The Concert - Konser» tablolarının bu ressamın Amsterdam'da Rijksmuseum Müzesinde bulunan «Mama Kadın» tablosundan kopya ve iktibas edilmiş olduğu âşikârdır. VERMEER'in Dresden Gallery'deki « Mama kadın » isimli kendi tablosu da bu isimdeki esas tabloyu oldukça andırıyor.

Bir genç kız başı Hague de Muritohuis müzesinde 46.5X40 Cm.

Diğer üç mühim eserinde çok bariz şekilde farkedilen çeşniyi (Caravaggio) dan ve o devrin diğer Mannerist İtalyan ressamlarından mülhem olmuş olan Baburen'e borçludur. Bu üç tablonun birincisi Mauritshuis'de bulunan «Diyana ve Hurileri tablosudur. İkincisi, İskoçya Millî Resim galerisindeki «İsa, Meryem ve Marta'nın evinde» Tablosudur ki bu resim (Kavallino)nun Napoli millî Müzesinde bulunan «Aziz Sen Jozef'in ölümü) adlı eserini hatırlatır. Üçüncüsü de Roterdam'da Boymans müzesindeki «Emmausta akşam yemeği» Tablosudur ki bu eser son zamanlarda Milâno'da Brera Resim galerisine (Marchese Patri-

zi) nin kolleksiyonundan temin edilen (Caravaggio) nun aynı isimdeki tabloya çok fazla benzerlik gösterir.

İsa, Meryem ve Martanın evinde
İskoçya Millî Resim galerisinde 149X141 Cm.

Sanatkârın şahsî vaziyeti hakkında hemşehrilerinin fikir ve düşüncelerini gösterecek aynı asırda yazılmış bir vesika bulunmayışı şaşılacak bir hâdisedir. Fransız seyyahı De Monconys'ın 1666 da Lyons'da bastırdığı (Journal de Voyages) adlı eserinde tesadüf edilen bir fıkra bu hususta tek şahsî vesikayı teşkil eder. Seyyah 1663 te bir resim satın almak ümidile ressamı ziyaret etmiştir. Fakat VERMEER seyyaha takdim edecek hiç bir esere malik bulunmuyordu. Seyyahın Delft'te elde etmeğe muvaffak olduğu tek eser VERMEER ailesinin alış verişte bulunduğu fırıncının elinde bulunan bir resim idi ki üçyüz Florin istenilen bu tablonun değeri seyyaha göre 50 Florini geçemezdi. Bununla beraber on sekizinci asırda Felemenk'te sanata karşı duyulan sevgi ve takdirkârlık hissi o kadar kuvvetli idi ki VERMEER'in meziyetlerinin muasırları tarafından takdir edilmemiş olduğunu kabûl etmek doğru olmaz. Bilâkis resimlerinin çok revaç görmüş ve yüksek fiatla alınmış olduğu büyük bir ihtimâl dahilindedir. Çünkü velût bir ressam olmayışı ve eserlerinin kemiyte itibarile azlığı düşünülürse, kalabalık ailesini geçindirmek ve hayatını namuskârane idame etmek imkânı mevcut olamıyacağı görülür. Karısının ailece bir kaç yerden mirasa konması onları muhakkak bir açlıktan ve ölümden kurtarmıştır. Rivayete göre vefatında fırıncısına 3178 Florin borçlu bulunuyordu ki bu borç, resimlerinin ikisinin satışından temin edilen para ile tesviye edilmiştir. 18 inci asırda ve 19 uncu asrın başında şöhretinin azalmasını, Eserlerinin kemiyet itibariyle azalmasından dolayı, Münekkitlerin ve kolleksiyon sahiplerinin bunları tetkik fırsatını güçlükle elde edebilmelerile izah edebiliriz. (Etienne Joseph Theophile Thoe) nin W. Burger namı müsteariyle 1866 da (Gazette des Beaux arts) da 47 eseri VERMEER'e mâl eden şayanı dikkat makalesinin intişarına kadar Vermeer âlimler arasında sadece bir isim olarak tanınıyordu.

17 sene sonra (Henri Havart) ayni mecmuada bu listeyi yeni baştan gözden geçirerek bu yekûna daha bir miktar ilâve etmiş (Hofstede de Groot) 1911 de yapılan (Catalogue Raisonne ofthe Dutch Painters) Felemenkli ressamlar katoloğu adlı eserinin ilk cildinde (Burger)(Havard) ın ikisinin de hükümlerinde layıkıyle ilmî esaslara dayanmadıklarını belirterek; Renesse, De Hooch, Steen, Terborck, Vrel, Boursse, Metsu, De Man, Van Der Laan, De Vitte, Hondekoeter, Haarlemli, Vermeer tarafları ndan yapılan resimlerin Vermeer'e Atfedildiğini göstermiştir. Mumaileyh kat'i olarak VERMEER'e mal edilebilecek eserlerin umumi Yekûnunu (33) e indirmiştir. VERMEER'e ait olarak kabûl ettiği bu eserlerin bir kaçının da bu gün umumiyetle ona aidiyetinden şüphe edilmektedir ki bunlar arasında (Fıladelfiya)da Jonson Kolleksiyonu arasında bulunan (Kitar çalan kadın) ve (Bruxel) de (Vicomte du Bus De Gsignies) kolleksiyonu arasında bulunan (The Astronomer - Heyetşinaş) tabloları da bulunmaktadır. (De Groote) Katoloğunun intişarından itibaren Avrupa Matbaaları VERMEER hakkında pek çok kitaplar basmıştır. Bu gün sayısı yirmiyi bulan bu kitapların üçü birbirini takiben 1939 senesinde intişar etmiştir. Bu mevzu üzerinde yazılan makalelerin sayısı çok fazladır. Fakat (De Goote) nin Araştırmalarından sonra VERMEER'e aidiyetinde tereddüt edilmiyen bir kaç resim keşfedilmiş olmakla beraber bütün eserlerin (43) ü aşmadığında bütün âlimler müttefiktir. Bu rakkam itimada şayan ve kudretli bir bilgin olan (Dr.A.B. de Vries) tarafından tesbit edilmiş olup kendisinin bu defa intişar eden eserinde VERMEER'e ait olarak kabûl ettiği diğer 5 eserde hiç üzerinde durulmaksızın bu resama mal edilmek istidadını gösteriyor. Bu beş eser şunlardır.

1 — Yüksek şapkalı delikanlı portresi (Meçhul bir Felemenklinin elindedir.

2 — Şapkalı genç kadın (Baron Thyssen - Bornemizsa (Kolleksiyonu arasındadır.)

3 — Mavi kordelalı kız (Mrs. Lous Hyde) Kolleksiyonu arasındadır.

4 — Fotinbağcı (Vaşington'da millî galeride)

5 — Mütebessim kız (Vaşington'da millî galeride)

Vermeer'in ölümünden bu güne kadar geçen 272 sene içinde daha daha bir çok eserlerinin kayıp olup ortadan kalktığını farz etmek doğru olmaz. İki sayılık katologlarda ismine nadiren tesadüf olunur. Yal-

nız on yedinci asırda bir kolleksiyon da üç yerde dolğun sayı zikr edilmektedir. (1677) de ressam ve resim tüccarı (Haarlem) li (Johonnes Collenbier) in satılan terekesi arasında 26 resmin ismi geçmektedir. 1683 de ölen (Delft) li rassam (Jacop Abrahamsz Dissius) in kolleksiyonu arasında 19 eseri mevcut bulunuyordu. 21 tablosu da 1696 mayısının on altıncı şünü Amsterdam da müzayede ile satılmıştır. Bunların çoğunu bugün katologdaki tarifnameye bakarak tanıyıp teşhis edebilmekteyiz. Bir kaç sene evvel Paris'te bir evin dolabının keten örtüsü içinde bulunan (Emmaus'ta Akşam yemeği) isimli nefis tablosunun keşfi gibi fevkalâde müheyyiç keşiflere bakacak olursak bu gibi ihtimallerin elan mevcut olduğuna hükmedebiliriz. Bununla beraber bugün artık eserlerinin kısmı küllisine sahip olduğumuz neticesine varmış bulunuyoruz.

(Sonu var)

«Sir Hanri Dering» in 80,000 İngiliz lirası tediye ederek, Rijksmuseum müzesine hediye ettiği Vermeerin. ***Delft'de bir sokak*** tablosu 54X44 Cm.

Boğazda Kar Tipisi

Kar..
lapa lapa
yağan
kar..
Kapımız,
kapımıza ulaşan
yollar
kardan
kapandı..
Boğaz suyu
koyu,
duru..
Karşı dağlar bembeyaz...
Bir kamçı sesi
Sanki yırtıyor durgun kar havasını..
Geçen kurban
koyunları
sürüsünün
çıngırakları
kristalleşiyor
aynı durgun havada..
Ve işte yeniden
başladı tipi..
Kim dedi:
„Tipi dindi"?...

5 Ocak 1942

Dr. Perihan Çembel

Dil - Edebiyat

Bizde Şiir ve Şair

Yazan: **Şadi Varlık**

1870 den sonra Edebiyatta Şarktan çıkmak zarureti vardı. Çıktık. Bu çıkış çok iyi oldu. Avrupa kültürünün okuluna girdik. Orada okumağa koyulduk. 70 senedenberi de okuyoruz. Yazık ki okuldan henüz çıkmadık. Hâlâ bocalıyoruz. Bunun sebebi okulu gaye telâkki edişimizden.. Halbuki okul vasıtadır. Gaye, bizim milliyetimizdir. Onun Avrupa Medeniyeti içinde diğer Milliyetler gibi bir hüviyet oluşudur. Şiirdeki özü; ancak bu hüviyette arayacağız. Çünkü genç nesillerin terbiyesinde şiir en başta gelir. Her genç kendi cemiyetinin canlı bir bayrağıdır. Bu Bayrak daima kendi dünyasının hava ve manzarasile, kendi tabiat ve iklimi ile, kendi zevk ve mizacı ile beslenmek ister. Ruhu hür kılacak bu manevi gıdayı ise yalnız şiirde bulabiliriz. İşte Misali: Temelleri çürümüş, bünyesi hurdahaş olmuş bir İmparatorluk tarihinde Pilevne, Çanakkale mucizeleri.. Bu mucizeleri halkeden kahramanların kalplerini açıp bakınız, Namık Kemal'leri, Mehmet Emin'leri, Ziya Gökalp'leri, Mehmet Akif'leri göreceksiniz. Dumlupınarda yatan şehitlerin ruhlarına sorunuz. Size istiklâlimizi kurtaran süngülerine, Vatan şiirinin heyecanından su verdiklerini söyliyeceklerdir. Harplerde birbirlerile çarpışan Milletler değil, o milletlerin şiirleri ve şairleridir. Manevî Eğemenliğin bütün hazineleri şiirin koynundadır. Köleleşen bir Cemiyeti ameliyat masasına yatırıp ruhuna bakalım. Bayağılaştıran her türlü fazilet ve şeref duygularını kaybettiren mikrobun bozulmuş şiir olduğunu görürüz. Bir duygulu topluluğun alçalmasını da, yükselmesini de şair hazırlar. Şiir güzel sanatların hepsidir. Musikî, Resim, Heykel ancak onunla tam ifadesini bulur. Şiir binayı tutan asıl direktir. Onu çekiverdiniz mi bütün bina olduğu gibi çöker. Bunun için ben (sanat sanat içindir) diyenlere hayır, Sanat yalnız cemiyet içindir diyorum. Hiç bir ferde kendi zevki öyle istediği için bir bahçedeki ağaçları kökünden baltalamak müsaadesi verilemez. Hiç bir sanatkâr da ben şiiri böyle anlıyorum, Duygularımı bu anlayışıma göre anlatırım. Bana kimse karışamaz diyemez. Ne yazık ki bizde şiir ve şair hele son yıllarda bu hodbinliğin pençesinde artık Hâmid'ler, Kemal'ler, Ziya Paşalar, Fikret-

ler, Mehmet Emin'ler, Akif'ler, Ziya Gökalp'ler unutulmakta ve bu millî abidelerin üzerlerine birer birer iptal damgası vurulmaktadır. Orhan Veli ve şürekâsının sayıklamaları gerçek şiir olarak gençliğe telkin edilmektedir. Meselenin asıl korkunç tarafı bu tekerleme azmanı, Kayıkçı kavgası bozması, nesir melezi yazıların okuma kitaplarına kadar girmesi.. Bu lâubaliliği Vatanî ve millî duygularımızı ne müthiş bir şekilde sarstığını, bilhassa cemiyet terbiyesinde ne korkutucu menfî bir rol oynadığını başka bir yazımda anlatmağa çalışacağım. Bana belki sen halâ eski zevkin esirisin. Yenilerin içinde ne kıymetler var! diyen bulunur. Hayır ben ne eski zevkin esiriyim ve ne de o kıymetleri göremiyecek kadar gözlerime perde gelmiştir.

Güzel, daima güzeldir. Çirkin de daima çirkin. İster eski olsun ister yeni. Benim davam şekil davası değil. Ölçü ayak, kilit dayak beni alâkalandırmaz. Ben «İÇTE» bir şey arıyorum. Çünkü cemiyete sihirli telkini yapan bu içteki şey; sen bir pırlantayı altın bir kutu içine koymazsın da yırtık bir beze çıkınlarsın. O kutunun, o bezin ne kıymeti var? İşte ikinci bir misâl : Halkımız kendi şairlerinin yarattıkları saf sevgi havası içinde yaşamakta. Kerem'ler, Köroğlu'lar, Seyitbattal'lar, onun kir ve pas tutmayan asil ruhunu besleyip duruyor. Türküler, Koşmrlar, Maniler, Destanlar, Bozlaklar, Mayalar, Ninniler, Çukur ovalar, Kayabaşılar, Kırık havalar, Kesik Keremler halkın coşkun gönlünün bereketli topraklarında kır çiçekleri gibi halk içinden yetişen âşıklar, şairler bunları kendi curalarında, bağlamalarında, çöğürlerinde, sazlarında, tamburalarında, kemençelerinde, çığırtmalarında, kavallarında, zurnalarında aynı saffet ve samimiyetle çalmaktalar. Bunlarda şekiller düzgün mü? yok! Kafiyeler tamam mı? hayır! Fakat bir iç varki kahraman yaratıyor. Ölürsem şehidim, kalırsam gazi diyen kahramanı.. Şiirimizde dediği güzelliğin sırlarını taşıyan yiğitlik dünyasını işte bu iç yaratacaktır. Bu da ancak sanat hayatında lâubaliliği terketmekle vatan ve millet sevgisini ön plâna almakla kabildir.

İTİZAR

Şadi Varlık arkadaşımızın geçenki sayımızda çıkan (Aşık Figanî) adlı yazısındaki manzum şikâyet dilekçesinin her bendinin son mısraında bir kelime yanlış yazılmıştır, Bâe olarak yazılan bu kelime Bâi olacaktır. Özür dileriz.

Mora isyanı sebepleri ve Neticesi (1821)

Yazan : **Cevdet Göktürk**

(Geçen sayıdan devam)

— 5 Tepedelenli Ali Paşa İsyanı

Rumlar Osmanlı İdaresinden ayrılmak için 1821 tarihinden daha evvelde mütaaddit defalar teşebbüslerde bulunmuşlardı. Fakat Yanya'da büyük bir kıtanın başbuğu mesabesinde olan Tepedenli Ali Paşanın tedbir ve icraatı ile bu teşebbüsleri akamete uğramıştı.

Ali Paşa Rumlar üzerinde bir baskı gibi olup, onlara göz açtırmıyor, isyan etmelerine mani oluyordu. Bu Suretle Rumlar Ali Paşadan çok korktukları için düşüncelerini ve yapmak istedikleri hareketin tahakkukunun ancak Ali Paşanın ortadan kalkmasile kabil olabileceği kanaatinde idiler. Bu sıralarda Babıâli ve hükümdar üzerinde fevkalâde bir nüfuz kazanan nişancı Halet efendinin çevirdiği entrikalarla Ali Paşanın Osmanlı Hükûmeti ile arasını açmış olduğundan Tepedelenli isyan etmişti. Ali Paşa, Yanya kalesinde muhasara edilip Mora ve civarındaki bütün kuvvetler Hurşit Paşa kumandasında oraya gönderilince Mora'da Rumlar isyan etmek fırsatını buldular.

Ali Paşa kendisinden çok korkan Rum Reislerile anlaşarak kendilerine yardım için Tripolice, Preveze gibi bir çok yerleri isyana teşvik etti. Eğer Ali Paşa affedilmiş olsaydı Yunan mes'elesi kolaylıkla meydana çıkmazdı. Esasen bu sıralarda Viyana'da aktolunan bir konferansta Yunan ihtilâline dair sözler geçtiğini ve mes'elenin iç yüzünü isyanın nasıl vukua geleceğini ihtiva eden vesikalar Ali Paşanın eline geçmiş, Ali Paşa bunları Babıâliye göndermişti. Fakat yukarıda bahsettiğimiz gibi Ali Paşanın ortadan kalkmasını istiyen bu ihtilâl reisleri bir entrika çevirmek zamanının geldiğini görünce derhal Mora'nın büyük şehirlerinden mütaaddit arz ve mahzarlar tertip ettiler, Osmanlı Devleti aleyhine zerre kadar isyan hareketi gelmez diyerek Babıâliyi iğfal ettiler, ayrıca Ali Paşanın maiyetinde olan Arnavut askerlerinin hıristiyanlara yaptıkları zulümleri tebarüz ettirerek kendileri için en müsait zamanı bu suretle bulmuş oldular.

Ali Paşanın isyanı dolayısile Halet Efendi harekete geçerek onun bu suretle ortadan kaldırılmasının mümkün olduğunu sandı. Bu suretle şahsî arzu ve hırsı yüzünden devletin başına büyük bir gaile çıkarmaktan çekinmedi. Ali Paşa Hükûmeti başka taraflarda meşgul etmek için Eflak, Buğdan, Mora ve Yunan Adalarına bir çok propagandacılar göndererek oraları isyana teşvik etti

Etniki Eterya Cemiyetinin Teşekkülü ve faaliyeti:

İsyan hareketinin muntazam bir teşkilâtla başarılabileceğini takdir eden Rumlar, gayelerinin tahakkuku için Odesa'da 1814 yılında gizli bir cemiyet kurdular. Cemiyetin reisi Çar'ın Sabık yaveri Aleksandr İpselanti idi. Cemiyetin Bükreş, Moskova, Triyeste ve Viyana'da şubeleri vardı. Cemiyet az zamanda teşkilâtını ve faaliyetini Osmanlı Devleti idaresindeki Ortodoks tebaa arasında, bilhassa Mora, Yunan Adaları gibi gayri müslim Reayanın kalabalık bulunduğu yerlerde arttırdı. Hatta İstanbul'da bile cemiyetin şubeleri mevcuttu. Eterya'nın verdiği karar şu idi:

Evvelâ Sırpların başına geçen Miloş'u tahrik ederek istiklâl için isyana sevketmek, Arnavutlar üzerine Karadağlıları hücum ettirerek onların tehlikesinden kurtulmak, Tepedelenli Ali Paşa ile anlaşmak ve Mısır Valisinin de Osmanlılara yardım etmemesini temin etmek, bundan sonra en mühim mes'elede İstanbulda ki Osmanlı donanmasını zaptetmek ve yakmak suretiyle denizlere hakim olmak, bunu müteakip Mora'nın her tarafında isyan çıkararak adalardan, Mısır, Eflak, Buğdan ve İstanbul da ki Rumlardan yardım almaktı. Bu kararı tatbik edebilmek zamanı artık gelmişti. İsyan evvelâ Eflak'ta başlamış ve az zaman sonra Morayada sirayet etmiştir.

Netice

Bütün bu anlattığımız sebepler Mora ve Yunan adasında yaşayan Rumların Osmanlı devleti aleyhine isyan etmesine kâfi gelmişti.

1821 yılında Yanya kalesinde Osmanlıların iki sene muhasarasına dayanan ve nihayet teslim olmak mecburiyetinde kalan Tepedelenli Ali Paşanın isyanından sonra, Aleksandr İpselanti Buğdandaki Eterya azasiyle Rus çarının yardımına güvenerek Prut nehrini geçmiş, İsyanın Buğdanda patlak vermesine muvaffak olmuştu. Fakat bu havalide başlayan isyan hareketi az zamanda bastırılmıştı. İsyan Morada da az zaman sonra başlamış ve süratle genişlemişti.

Avrupa devletleri Rumlara bu hareketlerinde en büyük yardımı yapmakta gecikmemişler, Rumların İstiklâl ve hürriyet savaşlarını çok iyi karşılamışlardı. Yalnız Avusturya Başvekili Meternih şahsî siyaset ve Avusturyanın menfaati bakımından Mora isyanının Osmanlılar tarafından bir an evvel bastırılmasını istiyordu.

Rum isyanı Osmanlı dovletini 1826 yılına kadar uğraştırdı. Nihayet Mısır Valisi Mehmet Ali paşanın oğlu İbrahim Paşa bu işe memur edildi. Bu suretle Osmanlı - Mısır kara ve deniz kuvvetlerinin iştira-

kiyle isyan hareketi az zamanda bastırıldı ise de bu sıralarda ölen Rus çarı Aleksand'rın yerine geçen birinci Nikola'nın Osmanlı İmparatorluğu hakkındaki kanaati başka idi, Osmanlıların bu zayıflığından faydalanmak istiyordu.

Cülusundan dört ay sonsa Babıâliye gönderdiği bir ültimatomla Bükreş muahedesinin tatbik suretine itiraz ediyordu. Hükûmet bu nazik anlarda Rusya ile yeni bir gaile çıkarmak istemediği için Akkerman mukavelenamesini imzaladı. 1826

Atinanın Osmanlılar tarafından geriye alınması üzerine Mora asilerinin feryatları Avrupa matbuatının Osmanlı imparetorluğu aleyhinde neşriyatta bulunmasına sebep oldu. Rusya, İngiltere, Fransa devletleri Londra'da bir ittifakı - müselles akdetti. 1827

Mora ve Yunan meselesi artık bir Avrupa meselesi halini almıştı. Osmanlı devletinin islâhat sahasındaki yeni teşebbüsleri ile tekrar eski kudretini kazanacağını düşünen devletler Ortodoks tebaayı himaye maksadile Osmanlılar aleyhine bir harp açmayı düşündüler.

Londra mukavelenamesine göre Yunanistanın idarece Osmanlı hükûmetinden ayrılmamasını ve muhtar bir hükûmet olmasını kararlaştırdılar. Osmanlı devletinin bu hususları kabûl etmiyeceğini de bildiklerinden Yunan sularına mûmayiş maksadiyle birer filo gönderdiler. Her şeyden bihaber olarak Navarin'de bulunan Osmanlı ve Mısır donanmasını ansızın bastırarak 3,5 saat süren bir muharebeden sonra hepsini mahvettiler, 20 Ekim 1827. İbrahim Paşa Mısır'a döndü. Fransızlar Mora'ya bir ordu göndererek İbrahim Paşanın terk ettiği yerleri tekrar zaptettiler.

Rusya 1828 Osmanlı İmparatorluğu aleyhine yeni bir savaş açtı. vak'ayı - Hayriye ile kara, nevarin baskını ile donanmasını kaybeden Osmanlılar Ruslara epice mukavemet ettiler.

1828 - 1829 seneleri arasında devam eden Osmanlı - Rus harbi Türklerin Silistre zaferine rağmen Osmanlılar aleyhine dönmeye başladı. Ruslar az zamanda balkanları aşarak Edirne'ye girdiler. Bu vaziyet üzerine Mahmut II sulh talebinde bulundu.

Bu suretle 1829 yılında imzalanan Edirne muahedesine göre Yunanistan, Mora - Siklat adaları - Atik yarımadasından teşekkül edecek, Eflak, Buğdan, Sırbistan imtiyazları genişletilecekti.

İşte bu suretle Fatih zamanındanberi Osmanlı devletine bağlı olarak bulunan Yunanlılar 1829 Edirne Muahedesiyle Osmanlı hakimiyetinden kurtulmuş ve istiklâllerini kazanmış oldular.

BOLU İLİ

BAYINDIRLIK KALKINMASI

Yazan: **Alaattin Kaplan**

Sayın Bayındırlık Bakanımız Cevdet Kerim İncedayı'nın İlimize gelişi bize müjdeler dolusu işler ve yenilikler getirmiştir.

Cumhuriyetimizin önemli davalarından birisi ve en önemlisi hiç şüphesizki yol davasıdır. Bunu kökünden kavrayıp hâl çarelerini bulan Bakanımız uzun incelemelerden sonra vücuda getirdiği teşkilât kanunu gereğince bütün yurdu (11) bayındırlık bölgesine ayırmış ve her bölgeye 4-8 Vilâyet verilerek yol işlerinin makineleşmesini ve tek elden bakımının sağlanmasını temin etmiştir. Üç senede bakımı ele alınacak bütün yollar toplamı: 20,000 kilometre olup bunun 10,000 kilometresini 947 yılında tamamlayacak, geriye kalan 10,000 kilometresinin bakımını da sağlayacaktır. Bu suretle bakımını ele alan bakanlık ayırdığı 11 bölgeyi şubelere birer fen memuru tayin ederek şube mühendisliği ve bir takım kısımlara ayrılarak çavuşlarla bu kısımlar idare edilmek yolu ile çok güzel ve disiplinli bir çalışma ve yol onarma bakımını elde ederek sahilleri iç İllere ve Başkente bağlamak suretile yurdu bir cennet bahçesine çevireceği hiç şüphe götürmez bir gerçek olarak vasıflandırabiliriz.

Şimdi bu teşkilât dolayısıyle İlimizden bakanlık emrine geçen yolları aynen aşağıya yazıyor ve yurddaşlarımıza müjdeliyoruz.

1 — Gerede - Ankara sınırı-Aktaş
2 — Gerede-Çankırı-İsmetpaşa sınırı
3 — Gerede-Bolu-Düzce-Hendek İl sınırı
4 — Çağa-Dorukhan-Zonguldak sınırı

gibi dört büyük yolun bakımını üzerine almış ve bu teşkilâta Boludan bir fen memuru arkadaşı şube mühendisliğine tayin etmiş, şu halde:

İlimize yanlız Düzce-Akçakoca yolu ile Bolu-Mudurnu-Göynük-Ankara sınırı kalmış bulunuyor. Yani İl'in tahsisatiyle yalnız bu iki yolun bakımı sağlanacaktır .

İki seneye kadar bu yolların da bakanlık bakım teşkilâtına geçeceği muhakkak gözü ile bakılabilir.

Bu yıl harekete geçen bu teşkilât yollarımızı makine hızıyla onaracağı gibi ağaç köprüleri de betona çevirecek ve inşaatına ayrıca motörlü taşıt ve makine kuvveti ilâve edilecektir.

Dördüncü bölge adını taşıyan bölgemizin merkezi Ankara'dır. Bu bölgeye Kastamonu-Çankırı-Zonguldak-Eskişehir illeri dahildir. Bölge Şefi de değerli yüksek mühendislerden LÜTFİ GÖZEdir. Bu teşkilâttan çok şeyler beklediğimiz gibi bakanımızın da bu teşkilâtı başaracağına en kesin inancımız vardır.

İlimizi yeniden canlandıracak bu teşkilâta Abant yolu ile kent içi katran yollarının eklenmesi ayrıca sayın bakanımızın daima ileri adım ve yürüyüşünü şahlandıracaktır. Genç, kıymetli ve faal olan Valimizden bu yol faaliyetinin canlanması ile Şehrin su ve elektrik davasını hâlletmelerini candan ve gönülden dileriz.

Yer yüzünde ALLAHIN CENNETİ adını her vakit taşımağa lâyık abantımızın yolunu da bundan milyonlarca para istifade eden Orman İşletme teşkilâtının hiç olmazsa köprülerini betonlamak külfetini üzerlerine alsalar İlimizin bu büyük varlığı tekrar canlanmış olur.

Seben yolunun başlangıcı olan kaplıca yolunun onarım ve ağaçlanlanması yurda ve gelen misafirlerimize büsbütün yeni çehre göstereceği ve dolayısile ılıcamızın imar ve medenî bir duruma girmesini sonuçlayacağından bu işin de hiç şüphesiz yol işlerine parelel gideceğini kaleme bile almağa değmez bir iş olarak kabûl etmelidir.

Yeni yılın ilk aylarında düşündüğümüz bu işleri, başarmak nasıl ki imanlı bir iş ise bu işleri belirtmek ve yurtdaşlara başarılı göstermek birer millî ödev olduğunu asla unutmamalıyız.

Gerede kasabası - Gerede ismi üzerinde araştırmalar

Yazan : **İhsan Yalçın**
Bolu Milletvekili

Gerede (Esentepe - Ramazandede) çamlığının eteklerine şimal rüzgârlarından korunmak için adeta yaslanarak sığınmış ve ufak bir ovaya yüksekten bakan şirin bir kasabamızdır. Kasabada eskiden kalma hiç bir eser ve harabe yoktur. Yıldırım Bayazıt'ın yaptırdığı ve bir eslaf yadigârı olarak gösterilmeğe değer cami minaresi de Şubat 1944 depreminde yıkılmıştır.

(Esentepe) çamlığı içerisinde metrûk bir mezarlık ve bu meyanda Ramazandede'nin mezarı ve bazı bina temellerini andıran belirtiler ve yine bu çamlığın bitişiğinde ve şimal tarafında (Hamamlık) adlı yerde temelleri görünen ufak bir hamam ile daha şimaldeki yüksek bir tepe üzerinde halk arasında (Keçi kalesi, Ceneviz kalesi) gibi adlarla anılan bir kale harabesinden başka civarında da geçmişten kalma ve kasabanın tarihini aydınlatmıya yarıyacak bir belirtiye tesadüf mümkün değildir. Kale harabesinden önündeki dereye yağmurların sürüklediği taş toprak arasında Bizans ve Romalılara ait olduğu zannedilen bazı tunç paralar bulunmuştur. Kalenin Bitinya'lılar, Roma'lılar veya Bizans'lılar veya ondan evvelki devirlerde mi yapıldığının tayin ve tesbitine medar olacak bir vesika da yoktur. Kum ve kireç harçla yapılmıştır, Ufaktır. Ortasında bir kaç bina temeli görünmektedir.

Gerede'nin tarihile yakından meşgul olan merhum Müftü Ali Rıza Ünlü'nün bana anlattığına göre üzerinde Rumca yazılı bir taş vaktile kaleden kasabaya getirilerek Yıldırım Camii yanında su tesisi yapılan binanın eşiğine konulmuştur, O zaman bu yazıyı erbabı merak bir ehline okutmuşlar ve tercümesi aynen şöyle imiş. (Dimitri derler bana. Kratya derler buna. Arpa boz başakta iken elimle tavşan tuttum.) Bu yazıdan ; (Taşın dikili olduğu yerin Kratya ve taşı dikenin de Dimitri olduğu ve Gerede'ye çok kar yağdığı ve hatta arpa başakta iken fazla kar yağdığından avcı olan Dimitri-nin elile kaba kar üzerinde Tavşan tutabildiği ve belki de bunun bir hatırası olarak taşa bu yazıyı yazdırdığı) manasını çıkarmak mümkündür. Ben taşı çok aradım. Eşikte aşınmış olduğundaz binayı yıkıp taşlarile başka taraflarda dıvar yapan ustaların parçalayıp kullandıklarını esefle tesbit ettim.

Kasaba ve civarında tarihi eser ve abidelerin kıtlığı veya yokluğu mukabilinde, önündeki ufak ovada, ilce hududu içerisinde ve hatta dağ-

lar arasında geçmiş günleri aydınlatacak çok zengin ve mütenevvi asar mevcuttur. Mevzuumuz yalnız Gerede kasabası ve ismi üzerindeki düşüncelere münhasır olduğundan bunları Abant'ın muhterem okuyucularına başka bir yazımda arz ve izaha çalışacağım.

Gerede ismine İbni Fadlullah-ul-umarî'nin İlhanî'ler devrinde 1332 senesine ait uç beylikleri hakkında verdiği mâlûmat arasında tesadüf ediyoruz. İbni Fadlullah Gerede'yi (Gördele) olarak zikrettikten sonra burada beş bin atlı muharibi olan Şâhin beyin uç beyi olduğunu bildiriyor.

Yine İlhanî'ler devrinde Uç beyliği olan şimdiki Gerede 1350 yılına ait Bütçe de (Gerdupe Bolu) olarak görülmektedir.

İbni Fadlullah'ın bahsettiği tarihlerde Gerede'yi ziyaret eden İbni Batuta Gerede'ye (Gerdi Bolu) demekte ve Kasaba hakkında biraz malûmat vermektedir. Buna nazaran Gerede: Sokak ve çarşıları geniş ve güzel ve muhtelif mahallelerden mürekkep bir kasabadır. Gerede beyinin adı (Sultan Şah Bey) dir. (Şemsettin Dımışk Hanbelî) adında bir Fakihin de burada bir zaviyesi vardır.

1647 de dolaşan Evliya Çelebi'ye göre Gerede: Bin ev, on mihrap Üç tekke, Bir hamam, Üç han, 200 Dükkân, 7 Kahvehane'den ibaret dokuz mahallelik bir kasabadır. Bıçakcı ve Tabak Esnafı çok olup, gön ve sahtiyanı meşhûrdur.

Yine aynı tarihlerde Cihannüma'yı yazan Kâtip Çelebi'ye göre Gerede: İki Cami, Bir hamam, Çarşı, Müteaddit dükkânlar ve hanları olan dört mahalleden ibaret, Köselesi ve tarakçılık sanatı meşhur bir kasabadır.

Şarl Teksiye de Gerede'yi oldukça büyük bir hareketi sınaiye ve ticariye manzarası arzeden, bir çok keçi sürüleri bulunan, Sahtiyan ihraç eden, Tabaklık san'atı ileri bir kasaba olarak tarif etmektedir.

1845 Tahririne nazaran Gerede kasabası 425 hane ve beş mahalleden ibarettir.

İbni Batuta, Evliya Çelebi, Şark Taksiye'nin Gerede hakkında verdikleri malûmatta ittifak ettikleri bir nokta vardır ki bunu tebarüz ettirmeten geçemiyeceğim: Gerede'de Tabaklık sanatı mühim bir iktisadî varlıktır.

Bundan Gerede ve havalisinde Tabaklığı idare için ham deri temin edecek miktarda hayvan ve bilhassa keçi beslenmekte olduğunu anlamak mümkündür. Sanatın o zamanlarda Gerede'de ehemmiyetli bir mevki tuttuğu ve geniş bir ölçüde icra edilmekte olduğunu mahallî bir bilgi de teyit ediyor. Bundan 80-100 sene evveline kadar Gerede'de Hayvan ve deri metrukâtından Tutkal yapılmakta idi O zaman, Şimdiki Demirciler mahallesiyle kabiller mahallesi arasında ve şose civarındaki saha da eski Tabakhanelere civar yerlerde tutkal imâlâthaneleri mevcut olup son

zamanlara kadar kazan yerleri, Taş olukları ve sairesi mevcut idi. Bugün kasabadan dışarı çıkarak bol sulu ve geniş bir sahada yerleşen Gerede Tabak esnafı günün icaplarına göre sanatlarını ilerletmek için cidden iyi çalışmaktadırlar ve Dedelerinin temin ettikleri sanat şöhretini de muhafaza ve devam ettirmeğe kararlı görünmektedirler.

Yine yukarıda ismi, geçen seyyahların gelip gördükleri bugünkü Gerede kasabası içerisinde yalnız Osmanlı devrine ait bir Yıldırım camiinden başka hiç bir kalıntı ve ize rast gelinmemesi bize bu kasabanın Türklek tarafından kurulduğunu açık olarak gösteriyor. Eski Kasaba, Şimaldeki Kale civarında ve eteğindeki Hamamlık mevkiindedir ve buralarda Hamamın ve bazı binaların temelleri de görülmektedir.

Flâdyopolis'i (Gerede'nin eski ismi) zapteden Türklerin Kumandanlarından olması muhtemel olan [1] Ramazan Dede'nin ve arkadaşlarının mezarları da Eski kasaba yakınındadır. Burayı zapteden Türkler harap kasabanın yerini beğenmemişler ve şimdiki mahallinde kasabayı kurmuşlardır.

Kasaba hakkında kısaca bilgilerimizi sıraladıktan sonra bunların yardımı önünde diğer bazı vesikalara istinat ederek Gerede'nin ismi üzerindeki mülâhazalarımıza geçiyorum:

(Şarl Teksiye)ye göre Gerede'nin eski ismi (Kratya)dır. Bilâhare (Kratya)ya İmparator Kostantin tarafından (Flâdyopolis) adı konulmaş ve bir müddet bu isimle yâdedildikten sonra eski ismine izafetle (Gerede) olararak adlandırılmıştır.

Şu halde kasaba üç defa isim almıştır:

1. - Kratya, 2. - Flâdyopolis, 3. - Gerede.

Flâdyopolis ile Gerede arasında konuşma benzerliği yoktur. Fakat. Kratya ile benzerlik bârizdir. Ve hiç şüphesiz ki ba benzerliğe istinat ederek Şarl Teksiye de yukarıdaki kanaata vâsıl olmuştur.

Kasaba arkasındaki büyük dağ üzerindeki kaleyi zapteden Türkler buradaki emarelerden de anlaşıldığı üzere harap olan Kale ve civarındaki binaları bırakarak şimdiki yerinde yepyeni bir kasaba kurarlarken eğer o günkü isminden uydurma bir ad koymaları lâzım gelirse (Flâdyopolis) den bir isim uydurmaları icap ederdi. Bunu bırakıp (Kratya)yı neden aldılar?

---

(1) - Ramazan Dede'nir kim ve Gerede'ye nasıl geldiği hakkında mahâllen bir vesika yoktur. Rivayete göre Kaleyı zapteden ve şehit olan kumandandır. Fakat Türklerin Anadolu'da tam yerleşme devirlerinde bilhassa Horasan'dan bir çok derviş ve dedelerin Anadolu'ya geldiği bir hakikati tarihiyedir. Gerede köylerinde Şâban dede, Samurkaş dede, Gazi dede, Ümit dede gibi bir çok dede mezarları mevcuttur. Ramazan Dede ile diğer dedelerin mezarları ve Halk arasında nasıl tanındığı, mevkileri ve saire hakkında Abant okuyucularına ayrıca bir yazı ile malûmat arz edeceğim

Türkler Anadolu'da yerleşirken hemen her yerde ve hattâ misâlleri çok olan Gerede'de AnaYurt'daki kasaba, Köy, Dağ, Dere isimlerini yeni kurdukları yerlere ad koydukları halde yeni kurdukları Gerede'ye neden Türkçe bir isim vermesinler?

Bu sualleri cevaplandırmak ve bir karara vâsıl olmak biraz güçtür. Aşağıdaki izahımız bunları cevaplandırmağa çalışacaktır:

Asya'da (Gerede)nin telâffuzuna yakın olan Türk soyları ile şehir ve kasaba isimlerinden bulabildiklerimi sıralıyorum;

(Gerte) - Cengiz'in Afganistan'ı istilâsından Timur devrine kadar geçen müddet içerisinde (Herat ve Gur) semtlerinde Hükûmet süren Sencerî Türklerinden bir sülâlenin adı. [2]

(Gerte) - Hatay hududundan (Suvar) Türklerinden türeyen bir sülâlenin adı. [3]

(Gerder) - Harzem'de bir Nahiyenin ismi. [4]

(Gerdiz) - Gazne ile Hind arasındaki bir vilâyet ismi [5]

(Geder) veya (Gerde) - Farabî'nin mensup olduğu şehrin ismi [6]

(Girderi) Küçük Bone Türk kabilesinin 3 tebaasından (Yedi örü) şubesinden bir oymak adı. [7]

(Gerderi) - olarak tanınmış bazı âlim ve kumandanlar, İlhaniler ve Osmaniler devrinde Anadolu tarihinde yer almış bulunmaktadır.

Osmanlı devletinin kuruluş devrinde İznik medresesinde ve (Altın ordu) Türk devleti ile Mısır memlûkleri nezdinde (Taceddin Gerderî - Gerderî Harzemî) zamanının mühim ilim adamlarından idi. Keza, İlhanî'lerin Anadolu'daki ümerası meyanında (Gerderî) adlı büyük bir kumandan vardır.

Şimdi ; Taceddin Gerderî veya İlhanî ümerasından ve Türk olan (Gerderi)nin Harzem'den ve (Girderi) oymağından bir kısım halkla gelip burasını zaptederek yerleşmiş olmaları mümkün değil midir?

1421 de vefat eden ve (İbni Bezzazî) namiyle mâruf Yıldırım devri ulemâsından (Mehmet Gerderî) orta Asya'dan göç eden ve şimdiki kasabada yerleşen ırktaşlarının arkasından gelen ve bir kafile Türk daha getiren bir zat olması mümkün değil midir?

Hiç şüphesiz mümkündür ve akla, Emsali çok bulunduğuna göre de hakikate daha uygun ve mülâyim bir mutalâadır zannediyorum.

Şimdiki Gerede Kasabasından bahseden bazı eserlerde de imlâsı ve telâffuzu şöyle görülüyor :

(Gertepe - Poli) Kitabı fil - hesap - Risalei Felekiye) Ayasofya kütüphanesi 2756 No.

(2. - ve 3) :Türkiyat mecmuası 394 - 395 cilt 2 Zeki Velidi
(4. - ve 5): Mucimül beledan 4. üncü cilt (Arapça) sahife 257-258
(6) Türkiyat mecmuası cilt 2 Zeli Velidi
(7) Türkiyat mecmuası cilt 1 Köprülü Fuat sahife 258-261

(Gerdele) İbn - Fadl - allah al'umarî
(Gerdi Poli) İbni Batuta
(Gürede ve Boli) Ciblons
(Gerdi Boli) Tarih Encümeni mecmuası Cilt 1 Ahmet Tevhit.

İsimler hakkındaki bilgilerimizi şöylece sıralarsak :

Gerte, Gerder Gerdiz, Geder, Gerde, Girderi kelimeleriyle Gertepe Poli, Gerdele, Gerdi, Gürede ve nihayet bugün kulanmekta oldugumuz (Gerede) kelimesinin konuşma yakınlığı ve benzerliği (Kratya) dan daha fazladır.

Ve nihayet Asya'dan Anadolu'ya muhtelif tarihlerde ve muhtelif tesirler altında gelen ve bu meyanda Gerede'nin pek çok köylerinde yerleşip Anayurt ve ana soy isimlerini yerleştikleri yerlere takan Türklerden meselâ yukarıda ismi geçen (Girderî) oymağının veya Sencerî Türklerinden (Gerte) lilerin bugünkü kasabayı kurmuş olmaları büyük bir ihtimal dahilindedir.

Mamafih, gerek Şarl Teksiye'nin mütalâası ve gerek nâçizane benim ileri sürmek istediğim mütalâa bir ihtimal veya kuvvetli bir zan hududunu geçemez. Kat'î ve gayri kabili red mütalâa yine katî vesikalara muhtaçtır. Ben Gerede'nin ismi üzerinde araştırma yolunu açmış olursam bu da kâfidir.

Boğaziçi Hatıraları

Hikâye

Aşır

Yazan : **S. Ü.**

Boğaz içinde Vapurla seyahat edenler Bebek ile Rumeli Hisarı arasında bulunan Erkek Kollejini hatırlarlar. Bina, Boğazın hakim tepelerinden biri üzerine inşa edilmiştir. Binanın aşağı tarafına doğru ve sahilin biraz gerisinde kırmızı bir yalı vardır. Halk arasında perili diye anılan bu yalıya güzel yaz günlerinin birinde Aşır efendi isminde bir misafir gelir. Hoş beşten sonra eğlenirler, yerler içerler ve giceyi hoş geçirirler. Nihayet yatmak zamanı gelir. Ev sahibi misafire Deniz tarafındaki odalardan bir tanesine yer yatağı yapar. Aşır Efendi yattıkdan biraz sonra derinden bir ses.

— Ulan Aşır!.....

Aşır efendi evvelâ aldırmaz. Fakat aynı sesin arka arkaya ismini çağırdığını işitince kulak kabartır. Aynı ses:

— Kalk........Bu tehdit karşısında ürken misafir yatağından fırlar. Korkak olduğu için de odadan çıkmak aklına bile gelmez. Odanın ortasında korkudan buz kesilmiş bir vaziyette kalır. Bizim Aşır Efendi böyle düşüne dururken ayni ses:

— Aşır!...... Yat....

Sesin gene kendisine yatması için emir verdiğini işiden Aşır efendi talâşla yatağına girer. Fakat yatıp yorganı kafasına çeker ki aynı sesin:

— Kalk.....

Aşır efendi kalkar. Ses yine :

— Yat...... .

Aşır Efendi yatar. Böylece yata kalka sabahı sabah eder. Ve Şafak sökerken yorgun düşen Aşır Efendi derin bir uykuya dalmak üzeredir ki; Ev sahibi misafirin yanına gelerek geceyi nasıl geçirdiğini sorar. Henuz daha geceki korkunun tesirinden kurtulmamış bulunan Aşır Efendi yana yakıla vaziyeti anlatınca ev sahibi:

— Ah birader ben size yatarken söylemeği unuttumdu. Gece yarısından sonra suların durgun olmasından istifade ederek kömür kayıklarıboğaza çıkarlar. Bizim yalının önünde akıntı ziyade olduğu için burasını kürek çekerek geçmek güç ve tehlikelidir. Buraya gelmeden evvel iki kişi karaya çıkarak sandalı akıntı boyunca ip ile çekerler. (Yedek çekmek) Yedek çekerken sahil boyunca dikili taşlara (Bağlama yedekleri) takılmamaları için kayıkdaki reis sahildekilerine Aşır diye bağırır. Çünkü dikili taşlardan yedek çımasını aşırmak lâzımdır. Yat ve kalk diye duyduğunuz kelimeler de akıntının şiddetine göre ipi yatarak ve kalkarak aşırmak lâzımdır. Aksi tesadüf sizinde isminizin Aşır olması yüzünden bu vaziyet hasıl olmuştur der. Aşır Efendi meseleyi anlar amma uykusuz kaldığıda yanına kâr kalır.

(OĞUZLAMA) dan :

Yakarış

Ey sevgili Göktanrım, ey varlıkların başı!
Yayımızı gevşetme, tolgamızı ezdirme;
Okumuzun hızını rüzgârlara kestirme;
Dökeceğimiz kana karıştırma gözyaşı!

* * *

Ey sevgili Göktanrı, ey varlıkların başı!
Gözümüzü yıldırma, gönlümüzü bezdirme;
Tuğumuzu çiğnetme, ordumuzu bozdurma;
Yüzümüzün akıyle sona erdir savaşı!!

Basri Gocul

Görgüler ve duygular

Yazan : **Aziz Beşer**

Ey Yarının büyüğü:

hayat meyvesini tattırarak yetiştiren, şakrak seslerini evde, Okulda ve her yerde işiten anaya babaya ve öğretmene ne mutlu:

Oynaman, Zıplaman, civil civil, peltek peltek konuşman onlara ne kadar zevk, neş'e veriyor biliyormusun?

Evde, okulda neş'eler saçmandan kendilerine ve her alanda çözülmez bağlarla bağlanmandan, baglatmandan duyulan hislerle seni bağırlarına basmak, okşamak için can atanlara saygıdan, sevgiden mahrum etme!.

Ana Baba kucağı, Yurd kucağının ilkidir. Bu ilk kucakta alacağın dersler, dinliyeceğin ve tutacağın sözler okulun derslerinden daha çok üstündür. Hayat çarpışmasında da bütün zorluğu yenecek olan o üstünlüktür. Bunu bütün varlığınla anla.

Hepsi senden çelik iradeyle çalışmayı istiyor ve bekliyor.

***

Ana, Baba, Yurd kucağında iken göz önüne getireceğin ilk nokta: Yarına hazırlanmak, giceyi gündüze katarak öz emeline ulaşmak düşüncesini taşımaktır.

O düşüncelerin mükâfatı kendin için değil, Yurt ve Millet için olmalıdır.

Hayatta, İşte ve bilgide en başta tutulacak yolda: Akıl, Beden ve Ahlâk eğitimidir.

Kafa tasını; Yurt, millet uğruna yor, köklü bilgiler elde et. Adımlarını sert at. Gözlerini uzağa dik. Uzaktaki karanlığı sönmiyen bir ışık bolluğuna çevirerek ışıkları yak.

Anan Baban ve Deden seni bu çağa getirirlerken nelerle karşılaştıklarını ve nasıl sana bel bağladıklarını, senden neler bekledikler ini, istediklerini derinden derine anla öğren, kendinide ona göre hayata at. Hayatla çarpışmak gereğirse yerli yerinde ve haklı olarak çarpış. Yılma Aklına, Bedenine ve Ahlâkına güven!.

Yaşamayla değil yaşatmayla uğraş!.

Yurd, millet ve yuva senden ne bekliyorsa, istiyorsa onu zamanında yetiştir ki: Sırtın yere gelmesin!.

Hayatın her basamağında, kendinin, olgunlaştırmandan dolgunlaştırmandan [illegible] pay ayırarak yürü. Ne oldum değil, Ne olacağım düşüncesinin ölçüsüyle hayat sanda[illegible]esinde otur ve çalış!.

Geçmiş zamanın acı, tatlı ve karanlık günlerini işittiğine, okuduğuna ve gördüğüne göre geleceğe hazırlan.

Ana, Baba, Eş, Yuva, Yurt ve millet hakkını tam gör, ver ve Verdir.

Elini' kolunu sıva; kar, fırtına, bora, sıcak, soğuk deme. Bedenini her şeye alıştır. Sağlık çağlarını bil. Dağda, bayırda, tarlada, saban, pulluk, makina başından ayrılma. İş bekleyen her alanda üşenmeden çalış.

Kendi yüzünü ağarttığın gibi Yurdun ve Milletin de yüzünü ağartmış olursun.

***

Ey, Yarının Kahramanı!.

Altı yüz küsûr yıldanberi yeryüzünde, hiç bir şeyden yılmayarak çalışan, Yurt uğruna canlarını kanlarını bağışlıyarak o karanlık günleri sönmek bilmiyen ışığa kavuşturan büyüklerini, Yurt için toprakta yatan şehitlerini aklından çıkarma. Onların yaptıkları cesur hareketlerini göz önüne getirerek Yurt için neler gördüklerini, çektiklerini ve ne gibi yenilikler meydana çıkardıklarını bir bir okuyarak, dinliyerek bil ve öğren! Ona göre savaş alanına hazırlan!.

Yurdun, Milletin bütünlüğünü korumak için cepheden cepheye koşmak görünmeden ve izini belli etmeden yürümek, vurulmadan avını vurup savaş alanlarında bükülmez kolunu çelik iradeni göstermekle savaşı kazanmak en ünlü günün olduğu gibi Yurt, Millet ve tarih için de en ünlü bir gündür. Tarih yaprakları senin başardıklarını silinmez kalemle yazacak ve bütün Dünyaya duyuracaktır.

***

Ey! Yarının anası!.

Saadetin, neş'enin günlerini ve anlarını kafanda olgun ve dolgun olarak tasarla. Seller gibi sağa sola akma. Aşkını, nefsi iradeni kuracağın yuvanın korucusuna bağışla. Ona çözülmez bağlarla bağlan.

Yuvana adım attığın da, yuvanın kutsallıklarını daha evvel büyüklerinden, ilim dağarcığı olan kitaplardan öğren.

Yuvanın acı, tatlı saatlerini dakikalarını getirecek ve giderecek yine sensin.

Yuvanda dikiş, nakış gibi işlerle, ocakbaşında ki yemeklerle yuvayı şenlendirecek söz ve hareketlerle, beşikteki, kucağındaki çocuğunla uğraşmak senin için en büyük bir meziyetse Yurt ve Millet içinde ek büyük bir varlıktır. Sosyal hayatın verdiği meyveleri tadarak yuvan, yurdun, ve Milletin için pahası biçilmeyen işleri başarmış ve ortaya atmış olursun.

***

Ey! Yarının anaları babaları!..

Medeniyetin ve cemiyetin kaidelerine ve o kaidelerden tadına doyul-

mıyan meyveleri tatmak için yuva'ya adım atmak ve orada bütün mevcudiyetinle çalışmak hayatın en büyük bir dönüm noktasıdır.

Bu yuva, adeta sır'ın bir küpüdür. Bu küpün her yerde, her zamanda sırlı olarak kalması yuvanın temelleşmesini sağlar

Yavrularını bağrınıza bastığınız da bilgi dağarcığını, kafa tasında ki hayat şerbetini, tadarak, içerek nasıl büyüdüyseniz kız ve erkek çocuklarınızda aynı maya ile büyümeli..

Çağlarına göre olan durumlar üzerinde kuvvetli durmalı. Gerektiğin de hayatın bir çarpışma alanı olduğunu anlatmalı.

Kişisellikten fazla yuvanın, yurdun yükselmesine, çoğalmasına önem vermeli.

Ana kızıyla, baba oğluyla her alanda uğraşmalı ve her şeyi çekinmeden kendilerine açık açık anlatmalı ki : Yarın o da bir çok zorluklardan kurtulmuş olur.

Para saadet getirmez. Ancak yaşamanın bir aracıdır. Bu araç'ın çevresi aşılırsa yanı çevreden dışarı fazlasile çıkılırsa yol uçurum ve yoksulluktur.

Çocukları; sevgiden, saygıdan uzaklaştırmamalı.

***

Türkiye Cumhuriyetin kurucusu Ebedî Şef ATATÜRK'ün, Türk Milletine, Türk gençliğine emanet ettiği varlığı ve kıymetli hitabeyi göz önünden ayırmamak ve içten çıkarmamak için and içen Cumhuriyet nesli ATA'nın «EY ! TÜRK GENÇLİĞİ !. BİRİNCİ VAZİFEN, TÜRK İSTİKLÂLİNİ, TÜRK CUMHURİYETİNİ, İLELEBET, MUHAFAZA VE MÜDAFAA ETMEKTİR.» « MUHTAÇ OLDUĞUN KUDRET, DAMARLARINDA Kİ ASİL KANDA MEVCUTTUR! ,,) Sözlerini İlim küpüne yerleştirmek ve oradan zamanı geldikce harcamak Millî arzunun en büyüğüdür.

O, bütün prensiplerini ve prensiplerinin ana yollarını ve anahtarlarını Türk milletine bırakarak cismen gitti.

***

Hükûmet milletsiz olmadığı gibi millette hükûmetsiz olamaz. İdare mekanizması işleyemez. Siyasal, Sosyal, Ekonomi, Sanayi alanlar iş ve el birliğine dayanarak çalışmasını çoğaltabilir. İşte bu birliği her alanda elde etmeli. Gerektiğinde her araçtan faydalanmalı.

Millî duyğuya dayanarak; Yuvanın ve yurdun yararında gereken işi başarmalı. Millî duygudan ayrılmamalı. Bunu gelecek nesillere de aşılatmalı!.

SPOR:

Kadınlar hangi sporları yapmalıdır?

Yazan : **Halit Timoçin**
Halkevi Spor K. başkanı

Kadınların kayıtsız şartsız erkek sporlarını yapmalarını onları erkeklerle auatomik ve fizyolojik bakımdan bir tutmak demektir. Halbuki kadınların spor yapmalarında bazı esaslardan ayrılmamaları gerektir. Bu esaslar yalnız cinsiyet meselesinde değil, yaş meselesinde de gözden uzak tutulmamalıdır.

Eski yunanlıların bir mabud diye vasıflandırdıkları ve hakikaten de güzelinin seyrine doyum olmaz insan vücudu çok ince bir makinadır. Kadınlarla erkekler arasındaki başlıca farklar da şunlardır :

1 — Erkekler boyca kadınlardan daha uzun, kiloca onlardan ağırdırlar. Bu fark doğuşta olduğu gibi büyüdükten sonra da devam eder.

2 — Kadın vücudu daha dolgun ve müdevverdir. Bunun sebebi kadın da kemik ve adelenin erkeğe nazaran daha az inkişaf etmiş olmasından ileri gelmektedir.

3 — Kadınların belden aşağı kısımları ve bilhassa kalçaları erkeklere nazaran daha geniş ve büyüktür. Tabiat bu farkı, onların anne olacaklarını göz önünde tutarak yapmıştır. Karınları da daha geniş ve şişmandır.

4 — Kadınların omuz kısımları erkeklerden gerek iskelet, gerekse mukavemet bakımından daha zayıftır. Bunu da hesaba katmak lâzımdır.

5 — Umumiyet itibarile mütalaâ edildiği taktirde kadın, anatomi bakımından erkekten oldukça kuvvetsizdir.

Kadınlarda mukavemete gelince; bu da bir hayli noksandır. Günde çıkarabilecekleri iş de bu bakımdan daha azdır.

Yapılan istatistiklere göre işi; çok güç, güç orta, kolay, çok kolay diye beş neve ayırdıktan sonra şu neticeye vasıl olunmuşturki çok güç ve güç işlerde kadınların mnvaffak olmaları, daha doğrusu erkek kadar iş çıkarmaları istisnayı teşkil eder. Aşağı yukarı bir hesapla erkeklerin 56 saat zarfında çıkardıkları işi kadınlar 70 hatta 75 saatte çıkarabilmektedirler. Bu rakkamlar İngiltere mesai nezaretinin uzun zamanlar tutulan istatistiklerine dayandığı için mübalegalı olmasa gerektir.

Bunlar bize kadınların spor yapmalarını telkin edeçek kadar büyük farklar olmadığı gibi istisnayı teşkil eden ve erkeklerle başa baş spor yapacak kadınlar da yok değildir.

Ancak kadın spcr yaparken her şeyden evvel kadınlığından en ufak

bir şey bile feda etmemek mevkiindedir. Biçimini bozacak, ona erkeklik hali verecek, erkeklik itiyatları telkin edecek sporları kadınlara hiç bir vakit tavsiye etmemelidir.

Ayni zamanda zor ve fazla enerji sarfını mecburi kılan sporları da kadınlara tavsiye edemiyeceğiz.

Müsabakalar yüzde bazı işmizazların husule gelmesine sebeb olur. Bakarsınız müsabaka yüzünden taptaze bir kadının yüzünde kırışıklar hasıl olmuş. Bu güzel yüze bunlar hakikaten yakışmaz. Kadınlarda başkaca telâfisi kabil olmadığı için bir kadın bu gibi şeylerden korkuyorsa hafif sporları tercih etmelidir.

Kadınlarahangi sporlar daha uygundur. Bu suale cevab verebilmek için bir prensibi halletmek gerekiyor. Spordan fayda görebilmek için ilk şart bu sporun seve seve, hevesle ve canla başla yapılmasıdır. Yoksa vucudumu güzelleştiriyorum diye zorla yapılan hareketler, cimnastikler, hatta sporlar faydasızdır. Faydasızdır, çünkü bunlar muvakkattır. Bir gün gelir yapan bıkar ve böylece unutulur gider.

Kadınlar için çok iyi sporların başında yüzme ve deniz sporları gelir Bilâ istisna deniz sporları kadınların her bakımdan faydasınadır.

Tenis yorucu olmamak üzere iyidir. Müsabaka sinirleri bozduğu için kadınların ekseriyetine iyi gelmez.

Yürüyüşler, hafif atletizim hareketleri, hafif vücuk hareketleri de faydalıdır. Ata binmek muhakkak ki çok zevklidir. Fakat bunda çok dikkatli davranmak şarttır.

Yazın dağ gezileri ve kışında kayak sporu faydadan hali değildir. Hülasa kadınlar vucutlarının ahenk ve biçimini bozacak hareketlerden sakınmalıdırlar.

İşte böylece sporda kadının yerini kısaca anlattıkdan sonra şimdide yaş meselesini izah edelim:

Sporda yaşı şöyle bir tasnife tabi tutuyoruz. 1 — Küçükler 2 — Bülnğ çağındakiler, 3 — Delikanlılar, 4 — Orta yaşlılar, 5 — İhtiyarlar.

Burada küçüklerden bahis yersizdir. Yalnız işaret edelim ki küçüklerde spar diye bir şey yoktur. Alâka uyandırıcı oyunlar bahis mevzuudur ki bunlar istikbal için organize oyunlara ve sporlara hazırlayıcı olurse faydaları o nisbette artmış olur.

Sporda en dikkat edilecek yaş, büluğ çağıdır. Gerek kız, gerek erkek çocuklar ruhi ve bünyevi değişiklik devresini büluğ çağında yaşarlar. Bu devrede fazla yorucu ve yıpratıcı sporlara fazla düşülmemesi gerektir.

Delikanlılar için sporda bünyevi bir arıza, sakrtlık yahut noksan olmadıkça hudud çizmek lüzumsuzdur. Vücut tamamiyle tekemmül etmiş bir halde olduğundan ifrata varılmamak şartile bütün sporlardan istifade caizdir. Bittabi bir doktor muayenesi esas şarttır.

Orta yrşlılarla yaşlıların sporları her şeyden evvel bünye ve mukavemet hatta zevk meselesidir. Orta yaşlı bir çok insan vardırki spordan büyük istifade ederler.

İhtiyarlıkda spor bir ihtiyac değildir. Vucutca çok sağlam ihtiyarlar müstesna, şüphesizki ihtiyarların da harekete ihtiyaçları vardır. Fakat bu hareketler en hafif neviden olmak lâzımdır. Onlara yürümek herşeyden daha faydalıdır.

Yabancı Hastalığı

Yazan : **Hayrettin Sadık Uzerler**

Halkevi salonunda yeni gelen dergileri, mecmua ve kitapları gözden geçirmeğe giderim. Yine bir referinde şiir ve sanat meraklısı ve bu hususta ileri, yeni bir görüşe sahip, yakın bir arkadaşıma rasladım. Onunla oldukca sık buluşur basın olsun sanat olsun aklınıza gelenlerden, bahseder hemen her alande tartışmalar yapar, fiikir yürütmelerinde bulunuruz.

Önünde Ulus Gazetesi, Sayın Nurullah Ataç,ın (Güdümlü Yazın) başlıklı yazısı, gözden geçirmeğe çalışıyor. Bana güdümlü nedir diye sordu. Ben, herhalde etkisiz yabancı tesirlerden uzak diye cevap verdim; Hele bir oku da sonra daha iyi anlarız dedim. O devam etti:

— Bir de yazın var ama yanında! dedi

— Yazın iş-te yazı yazın

Ama belki de bu basın gibi, edebiyat yerine bir yazın olmasın?

O bana soruyor, ben ona soruyordum...

Uzunca bir zaman sonra arkadaşım söyleşiyi bitirdi, gazeteyi bana uzattı; geniş masa üzerine gelişi güzel bırakılıvermiş kitaplardan birini aldı: M. Çevdet Anday,ın (Rahatı kaçan ağaç)ı mini mini, sevimli bir bir kitapcık; İlk bakışta bir şarkı broşürü tesiri yaaıyor bize, öyle hafif bir şey. Kapaktaki resme dikkatle bakıyoruz, neden sonra anlıyabildik: bir ağaç gövdesine benzetilmiş insan, rahatı kaçan ağacı gösteriyor. Eller, yukarıya kalkmış; Avuçlar feryatediyor, gökten bir şey diliyormuş gibi açılmış, parmaklar da ağacın daha küçük dalları yerinde. Baş ağaçta büyücek bir budak gibi. kaşlar, gözler, fırça değiştirilmeksizin bir darbecikte çıkarılmış,.. Güzel bir buluş..

Öyleymiş dedi arkadaşım, vücudü ağaca ağacı vücuda benzetmiş şimdi bir yüzde mesela kaş, göz, kirpik aranmıyor ki insan zaten bir ağaca çok benzer değilmi?, Hele sanatcı bir kimse; Resim yapar, şiir yazar bütün bunlar onun meyvesi değilmidir?..

Evet, rahatı kaçan ağaç, hafızamızda ayrı bir yer tutuyor; Yazar burada bir insandan bahsettiğini tam bir sembolist çerçeve dahilinde gizlemek veya ağaca ait olanlarla baştan sonuna varana kadar anlatmak istememiş. Ağaç ta meydana insan da. Zaten kapaktaki insan figürüne benzetilen ağaç resmi, ağaçla bir insan kastedildiğini açıklayor. Tanıdığı bir ağaç varmış yazarın Etlik bağlarına yakın, ona rahatını kaçırmak için bir kitap verecekmiş, o zaman ağacı bir seyrede görün diyor, herhalda okuma ve yazı yazmanın güç bir şey olduğunu anlatmak istiyor... (Alaturka, Yalan, Ölü...) gibi parçalarında da yenilik, orijinallik görünüyor.

Arkadaşım, bu aralık Orhan Veliden bir parça okundu;

Gemliğe doğru
Denizi göreceksin
Sakın şaşırma

Şüphesiz yazar burada bir şiir yapmak istememiş ama nekadar düşünsek araştırsak ta içinden birşey bulup çıkaramıyor, alamıyoruz, kafamızda ancak bir istifham kalıyor. Belki bu küçücük kıta kitabın bir başlangıcı yerinde olsa gerek. (Yazık Oldu Süleyman Efendiye) Şiiri hoşumuza gidiyor Burada, Allahın adını ancak bir acı ve bir zor karşısında kaldığımız anlarda hatırladığımızı söylüyor, en ufak bir acının bile yaşamamızda çok büyük etkiler yaptığına, hatta Süleyman efendinin nasırdan çektiği kadar dünyada hiçbir şeyden çekmediğine ve bütün bu hallerine rağmen onun günahkâr bir kimse sayılmadığına dik katimizi çekiyor. Hemen bu gün çoğumuzun durumu böyle değil midir? Allahın adını anmamız gelişi güzel rasgele oluyor. Ufak tefek kusurlarımız da var fakat bunlara rağmen günahkâr sayılmadığımıza inanıyoruz. Şiir, samimiyetle ve şiir yazıyorum diye şu veya bu türlü bir yapmacıga kapılmadan yazılmış...

Adam sen de vaz geç dedi arkadaşım onlar nasıl yazarlarsa yazsınlar, bize mi düştü tasası, onların ki olur da bizim ki olmaz. Neye olmasın dedim sen yaz, kendine güven de ilk iş sadece merak edip okumakla olmaz hem onları böyle apaçık ruh, mevzu, çeşni benimser bir şekilde incelemek bence doğru olmaz; sadece okumalı ilkevvelâ zezk alarak okuduğumuzu bilerek okumalı. Kendimiz bilmeden sıkıntısızca gerekli olanı ondan zamanla pekâla alırız. Bukadarı bizim için yeter olsa gerek...

Onlar dedi İmail, arkadaşımın ismi İsmaildir, onlar lisan biliyorlar, fransızcadan okuyup anlıyorlar (Genç yazıcılarımızın kasdetmek istiyordu) bizim gibi değil onlar şimdiki şiirin mutlak kendine göre esasları olacak dedi. Mamafi bu yaz Ankaraya gittiğimde yenilerle yakından tanışıp düşüncelerini iyice anlayacağım. Sözünü kestim onun.

Neden bizimkiler yabancılardan faydalansınlar, neden fransız kelimesi sık sık karşımıza çıkıyor? kulaklarımız onların yazarlariyle arasızca yırtılıp duruyor. Hemen önüne gelen kitabı dilimize çevirip vitrinlerimize dolduruyoruz. Sözümüzde yazımızda şiirimizde resmimizde yabancılığın hiçolmazsa ufak bir işareti, bir hatırlanışı yok değilmi? Arkadaşıma başkalarınınki, bize yakın bizi çevreleyen yaşamadan uzak ve üstte, daha başkaca varlıklar gibi geliyor herhalde. Belki insan tabiaten kendi çevresinde olanları küçük ve basit görmek ister bir durum gösteriyor.

Fakat dedı İsmail bu hal eskiden beri böyle, dilimiz alışmış artık, tanzimattan tut ta bu güne kadar bir yabancı tesiridir sürüp gelir dedi Sonra İsmail tekrar bizim şairleremizi ele alarak onlar iyi yazıyorlar kafiyeli de isteseler pekalâ yazabilirler, sözlüğü aç kafiye araştır, söz gelişi, sabaha kadak uykularını terket, parmak sayıp dur. İşin açıkcası bu şüphesiz onlar bu sahaya gelmeden önce kafiyeyle kimbilir nekader uğraşmıştır, öyle sanıldığı gibi kolay değil bu yeni ruhla, yeni tarzla şiir yazmak...

Su Samurları

I

Ay bu akşam biraz
Geçce çıktı evinden
Kalabalık gürültülü yerlere
Sokulamadı arından
İki su samuru gördü
Sazlı dere kenarında
Bütün benliğiyle
Bunlara sokuldu
Gönülleri sanki sarhoş gibi
Derbeder tasasızdı
İyi şeyler düşünüyordu
Su samurları bu akşam
Sabaha kadar onları
Işıklarıyle mestetti
Fakat anlamadılar
Bir daha da onu tanımadılar
Ay ışıkları onlardan
İstediklerini
İstediği kadar aldı
Aya götürdü

II

Ay onlara
Tekrar yine gelecek
Onları ışıkları içinde
Yaşlı bir saz dibinde
Oynaşırken görecek
Su samurları mavi göğün altında
Derenin şarkısını dinliyecek
Ve o akşam en güzel arzularla dolacak
Tanımayacaklar ki ayı ışıklarını
Ay yine sessizce çekilip gidecek

Hayrettin Sadık Uzerler

Halkevi Çalışmaları

Halkevleri ve halkodaları yıl dönümü olan 24-Şubat-947 tarihli pazar günü gerek Bolu Halkevinde, gerek diğer ilcelerimizde bu gün oldukça geniş kutlama proğramlariyle hareketli ve taşıdığı mânâya uygun şekilde faydalı ve cazip geçmiştir.

§ Halkevlerimizin bütün kültür kolları, Çalışma talimatnamelerinin çizdiği proğram gereğince kollarını alâkadar eden faydalı toplantılar ve çalışma hareketleri yapmışlardır.

§ Bolu Halkevine ait Sinema makinesi bir müddet de Gerede Halkevi tarafından oradaki yurddaşların faydalarına sunulmak üzere Gerede'ye istenilmiş ve Gerede Halkevinin müsait salonuna kurulmuştur.

§ Bolu'da C. H. P. Teşkilâtının değerli ilgisi ve Halkevlerimizin yakından yardımı neticesi (Okuyan Bolu'lu Gençlere Yardım Derneği) adlı bir cemiyet kurulmuştur. Bu derneğin İstanbuldaki mümessilliği gelir temini maksadiyle İstanbul'da bir (Bolu - Abant) gecesi tertip etmiştir. 26-Nisan-947 gecesi Maksim salonlarında yapılacak olan bu geceye Bolu Halkevinden 11, Düzce Halkevinden 8, Gerede Halkevinden 5, Mudurnu Halkevinden 6, Göynük Halkevinden 5, kişi olmak üzere 35 kişilik bir (Mahallî oyun ve sazlar gurupları) ekipi gönderilecektir. Bu ekipin bütün masrafları Halkevlerimiz tarafından karşılanacaktır. Maksimde yapılacak gecenin ertesi günü Eminönü Halkevi salonlarında (Bolu Folklorü) adiyle bir de müsamere hazırlanmıştır. İstanbul'da şimdiden oldukça geniş bir alâka ile beklenen bu gecelere ilimizden de çok sayıda gidecekler vardır.

§ Bir müddetten beri münhâl bulunan Bolu Halkevi Başkanlığına Bolu Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürü Dr. Naci Süalp seçilmiştir. Halkevimiz için kendisinden başarılı çalışmalar bekler ve dileriz.

Halkevleri Bibliyoğrafyası

Halkevlerine ve Halkodalarına yararlı kitapları tanıtmak amacile C. H. P. Halkevleri Bürosunca üç ayda bir yayımlanan Bibliyografya dergisinin gördüğü geniş ilgi sebebiyle 75 kuruş fiatla, Millî Eğitim Bakanlığı Yayımevlerile Ankara'da Akba Kitabevinde satışa çıkarıldığını memnuniyetle öğrendik, Okuyucularımıza sağlık veririz.

İki Tashih:

Bütün dikkatlerimize rağmen dergimizde iki diziliş yanlışı yapıldığını formalar basıldıktan sonra üzülerek gördük. Bunlardan birincisi 4 üncü sahifedeki Sayın Faik Ökte'nin (Sen) adlı şiirinin ikinci satırının son kelimesinde bir (a) harfi olup kelime (ahengini) olacaktır. Diğeri ayni şiirin dördüncü satırında bir (b) hatasiyle bakış kelimesi (pakış) olmuştur.

İkincisi, 38 inci sahifenin 4 üncü satırındaki 1683 tarihi 1632 olarak düzeltilecek ve 42 inci sahifedeki tablonun altındaki (Sir Hanri Dering) yazısı (Sir Hanri Dedering) olacaktır, özür dileriz.